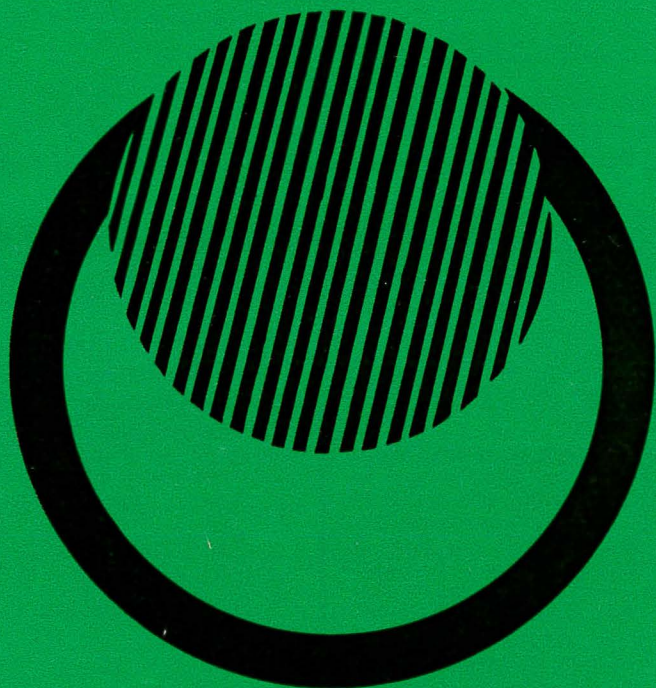

Katsaus

KRIITTINEN KORKEAKOULU

2.1980

ANTTI-VEIKKO PERHEENTUPA: KANSALLINEN NÄYTELMÄ • KYÖSTI SKYTTÄ: KANSALLINEN TUPOTEATTERI • HELINÄ SIIKALA: RUNOJA • OSMO SOININVAARA JA OSMO LAMPINEN: KANSALAISPALKKA JA TYÖN UUSI MIELTÄMINEN • MARJATTA VENKULA: ON OPETETTAVA YMMÄRRYSTÄ • MERJA-RIITTA EKHOLM: EURYTMIA • MARTTI TUOMOLA: IHMINEN JA TEKNIikka • NIKOLAJ-KLAUS VON KREITOR: PSYKOANALYYSI JA BYROKRATIA • PIRKKO HOLOPAINEN: OSALLISTUVA TERVEYDENHUOLTO — KOKEMUKSIA MAASEUTUYHTEISÖSTÄ • MARTTI TUOMOLA: LUONNONLÄÄKKEIDEN KÄYTTÖTAPA JA MAHDOLLISUUDET TAVALLISEN LÄÄKITYKSEN TÄYDENTÄJÄNÄ • NIKOLAI PETERSEN: ÄÄNI, SÄVEL JA MUSIIKIN SOSIAALINEN OLEMUS • HAKAN RISKÄ: MUSIIKKI JA SÄHKÖ

Katsaus

8. (20.) vuosikerta
Kuusi numeroa vuodessa.

Julkaisija

Kriittisen korkeakoulun
kannatusyhdistys ry.

Toimisto

Yrjönkatu 23 B 21, 00100 Helsinki 10
ma—pe klo 9—15. P. 611 149

Toimittajat

Antti-Veikko Perheentupa, päätoimittaja
Sanna Wirtavuori, toimitussihteeri, puh. 90-611 149.

Toimitusneuvosto

Kriittisen Korkeakoulun johtokunta: Reijo Wile-
nius (pj.), Aulis Aarnio, Henri Broms, Oiva Ket-
onen, Ulla Lång, Seppo Matinvesi, Antti-Veikko
Perheentupa, Ville Repo, Kalevi Suomela ja Antti
Tuuri.

Tilaukset vuodelle 1980

maksamalla 40 mk/vuosikerta ps-tilille 715 56-0
Irtonumerot

á 7,50 mk: Suomalainen Kirjakauppa, Porthanian
paperikauppa, Kasvisravintola ja Suomen Luonnon-
suojelun Tuki Helsingissä ja Oulussa.

*Osoitteenmuutokset ja jälkitilaukset toimiston
osoitteella*

KRIITTINEN KORKEAKOULU

Osoite: Yrjönkatu 23 B 21. 00100 HELSINKI 10
Puhelin: 611 149 (ma—pe klo 9—15)

on sitoutumaton, opetusministeriön tukema, avoi-
men yliopiston ideaa toteuttava kulttuurikeskus.
Toiminta alkoi vuonna 1968.

Kriittinen Korkeakoulu pyrkii ● tarjoamaan tietoja
ja virikkeitä kaikille, jotka ovat kiinnostuneita ai-
kamme ongelmista ● järjestämään kiinnostuneille
mahdollisuuksia itsensä ja ympäristönsä kehittämi-
seen ● edistämään sellaisen tiedon syntymistä ja
kehittymistä, joka antaa uusia näkökulmia todelli-
suuden ymmärtämiseen sekä ● tarjoamaan mah-
dollisuuksia eri aatteiden, oppien ja mielipiteiden
kohtaamiselle ● *Toimintamuotoja* ovat avoimet esi-
telmä- ja keskustelutilaisuudet, inhimillisen kasvun
seminaari, erityiskurssit sekä tutkimus- ja selvitys-
työryhmät.

Sihteerit

Antti-Veikko Perheentupa (pääsihteeri)
Matti Tuomola (suunnitteluasihteeri)
Helinä Siikala (lääketieteen projektisihteeri),
puh. 931-655 257
Anneli Launiainen (toimistos sihteeri)
Sanna Wirtavuori (tiedotussihteeri)

Kriittisen Korkeakoulun kannatusyhdistys ry:n jäse-
neksi voi liittyä maksamalla jäsenmaksun 15 mk/
vuosi (tai ainaisjäsenmaksun 200 mk) ps-tilille
1683 71-4.

2•80 sisältö

- 3 ANTTI-VEIKKO PERHEENTUPA
Kansallinen näytelmä
- 4 KYÖSTI SKYTTÄ
Kansallinen Tupoteatteri
- 5 HELINÄ SIIKALA
Runoja
- 7 OSMO LAMPINEN JA
OSMO SOININVAARA
Kansalaispalkka ja työn uusi
mieltäminen
- 11 MARJATTA VENKULA
On opettava ymmärrystä
- 15 MERJA-RIITTA EKHOLM
Eurytmia
- 17 MARTTI TUOMOLA
Ihminen ja tekniikka
- 20 NIKOLAJ-KLAUS VON KREITOR
Psykoanalyysi ja byrokratia
- 24 PIRKKO HOLOPAINEN
Osallistuva terveydenhuolto —
kokemuksia maaseutuyhteisöstä
- 25 MARTTI TUOMOLA
Luonnonlääkkeiden käyttötapa ja
mahdollisuudet tavallisen lääkityksen
täydentäjänä
- 27 NIKOLAI PETERSEN
Ääni, sävel ja musiikin sosiaalinen
olemus
- 30 HÄKAN RISKÄ
Musiikki ja sähkö

ISSN 0022-9458

Forssan Kirjapaino Oy • Forssa 1980

Antti-Veikko Perheentupa:

KANSALLINEN NÄYTELMÄ

Vuosirytmimme on viime vuosikymmeninä tunkeutunut tekijä, joka on vaatinut keskeisen osan kiinnostuksestamme: tulopoliittiset sopimukset. Olemme jälleen seuranneet tätä jokakeväistä tapahtumaa.

Tulopoliittisista neuvotteluista on kehittynyt suuri kansallinen näytelmä tai ehkä paremminkin sirkus, jonka areenalla osapuolet ottavat mittaa toisistaan. Esitykselle on vaikea pysyä välinpitämättömänä, sillä kukaan ei voi tietää, missä muodossa neuvottelujen epäonnistuminen vaikeuttaa hänen elämäänsä. Tämä ei puolestaan voi olla vaikuttamatta itse tapahtumiin. Näytelmä sitoo näyttelijänsä.

Näytelmällinen jännitys on tärkeä ase tulopoliitiikan tekijäin kädessä. Se on kuitenkin vaikeasti hallittava ase. Siitä muodostuu helposti itsetarkoitus. Pelihimo uhkaa aina rahapelin pelaajia. Suuri julkisuus tuskin ainaakaan vähentää tätä vaaraa.

Jännitys on myös katsojien tarve. Lehdistö, radio ja televisio tietävät tämän. Ne tekevät parhaansa hoitaakseen oman osansa dramatiikan lisääjinä.

Tulopoliittinen sopimusjärjestelmä on keskeinen osa yhteiskunnallisten ristiriitojen säätelyjärjestelmää. Tällaisen järjestelmän tärkeyden olemme aikanaan oppineet. Eikö saavutettuun tilanteeseen sen mahdollisine kielteisine lieveilmiöineenkin tulisi nyt olla tyytyväisiä? Onhan tilanne kuitenkin parempi kuin erilaisten pyrkimysten hallitsematon keskinäinen taistelu.

Vallitseva tulopoliittinen ajattelu on peräisin ajalta, jolloin usko taloudellisen kasvun rajattomuuteen oli yleinen ja yhteinen. Kan-

sojen välisiä varallisuuseroja ei silloin myöskään nähty kuten nyt. Uskottiin että kaikki voivat jatkuvasti vaurastua eikä kenenkään tarvitse luopua mistään. Totuus on sittemmin valjennut toisenlaiseksi.

Parhaillaan olemme tosin tilanteessa, jossa taloudellinen kasvu on vahvaa todellisuutta. Tämä tekee mahdolliseksi perustella tulopoliittisen sopimusjärjestelmän jatkamista entiseltä pohjalta. Mutta välillä oli toisenlaisia vuosia. Taloudellinen kasvu oli pysähdyksissä. Silti näytelmä toistui perussisällöltään samanalaisena.

On selvää syntyakeettomuutta olettaa, että tulevaisuus olisi aikaisempien vuosikymmenien samankaltaista jatkumista. Muutokseen olisi kyettävä vähitellen varautumaan riippumatta siitä, millainen taloudellisen kasvun tilanne kulloinkin hetkellisesti on. Muutokseen valmistautuminen tarkoittaa ennen muuta irtaantumista vanhasta ja totutusta, joka sitoo meidät menneisyyteen.

Tulopoliittinen näytelmä sitoo ajatuksiamme voimakkaasti. Näennäisesti siihen liittyy edelleen ajatuksia yhteiskunnan sisäisten epäkohtien korjaamisesta. Todellisuudessa tällaiset muutokset ovat vähäisiä. Pääsisällöksi on muodostunut kaikille tuleva tulonlisäys. Sen puitteissa olemme kaikki mukana ylläpitämässä uskoa taloudellisen kasvun välttämättömyyteen.

Tulopoliitiikasta tulisi saada aikaan uusia näkemyksiä avaava keskustelu. Kysymys on hyvin tärkeästä osa-alueesta etsittäessä tämän päivän vaatimuksia vastaavaa uutta, vastuullista elämäntapaa. □

Tulkaa katsomaan

KANSALLINEN TUPOTEATTERI

esittää jokavuotisen bravuurinumeronsa.

Näyttelijät maankuuluja. Televisio ja radio paikalla. Lehistö paikalla.
Mitä tapahtuu viimeisessä näytöksessä?
Joko sinulla on pääsylippu?

TUPOTEATTERI ON ROOMA

johon kaikki katseet kohdistuvat. Se vapauttaa meidät katselemasta ympärillemme: luontoa, kotiseutua, maailmaa, itseämme.

TUPOTEATTERI ON PELIKENTTÄ

joka antaa sisältöä elämällemme panemalla meidät kilpailemaan keskenämme. Meidän ei enää tarvitse välittää ystävyydestä ja yhteistyöstä.

TUPOTEATTERI ON KASVATUSNEUVOLA

joka saa meidät avaamaan kukkaromme niin ettei meidän tarvitse avata sydäntämme.

TUPOTEATTERI ON TERVEYSKESKUS

joka tietää: terveys on ostettavissa rahalla, ei terveellisesti elämällä.

TUPOTEATTERI ON MAINOSTOIMISTO

joka kehottaa: älä turhaan säästä. Osta onni supermarketista.

TUPOTEATTERI ON KOULUTUSKESKUS

joka tietää että olemme spesialisteja. Meidän ei siis tarvitse olla ihmisiä ja toistemme lähimmäisiä.

TUPOTEATTERI ON IHMISEN VIIMEINEN TOIVO

Kun raha kukkaraan vilahtaa niin sielu taivaaseen livahtaa.

Esitteen laati:

Kyösti Skyttä
tupoteatterilainen

* Kyösti Skyttä laati kyseisen esitteen keskustelun herättäjäksi Kriittisen korkeakoulun tilaisuuteen "Tulopolitiikka kansallisena näytelmänä" joka pidettiin Helsingissä 24. maaliskuuta 1980.

Helinä Siikala:

Arvoitus: talo ilman ovea, talo ilman ikkunaa,
väärin

talo joka puolelle avoin, seinätön, vailla kattoa,
valtakunta vailla rajoja, kansa ilman hallitsijaa

tietysti mahdoton
suljetussa maailmassa,
ei voi sallia enää

ei että ainoastaan
yksi päivän kierto, lyhyt sarastus kevät
ja valon viivyttely kesän tunteissa, hämärä ilta,
pitkän yön loputon uni

Sen vuosi on jaettava
kolmeensataankuuteenkymmeneenviiteen vuorokauteen
virallisen kalenterin mukaan.

Niin monta päivää on liikaa, lapsen ikäisille,
niin monta seinää raskas rakentaa.

Helinä Siikala:

Rupeat keväälle kihlatuksi
tukka koivunsiementen tähdillä
poskissa sulavan mullan hapan haju
saappaat sukanvartta pursuten ylivuotista lehteä;

kuka omistaa maan? kevään millä pyydystät?
niin suurisilmäistä verkkoa niin tiheää ei ole.
Rupeat ruohon juureksi, maahan,
keväälle
omistan itseni.

• • •

Valo vihkii veden
jonka pidät avoimessa astiassa
auringon ja itsesi välissä,
läikähtää silmiin
joka suullisella

• • •

Satuako hiekkaaan piirretty aurinko
että paistaa, varvas koko jalka
Paljon on totta, mitä vielä ei ole
hiekkään piirretty
vailla sanoja ilmaistu, ei nähty.
Voithan koettaa, riisu kenkäsi

*Osmo Lampinen &
Osmo Soininvaara:*

KANSALAISPALKKA JA TYÖN UUSI MIELTÄMINEN

● Työstä ja työllisyydestä on muodostunut neuroosi koko suomalaiselle yhteiskunnalle. Työn tekemisen tarkoitus pitäisi olla tuottaa tavaroita ja palveluksia, jotta elämä olisi mukavampaa ja aineellisesti rikkaampaa. Mitä vähemmällä puurtamisella tämä aineellinen hyvä saadaan aikaan, sitä parempi — näinhän ainakin luulisi olevan.

Puurtamista suomalaisille on yllin kyllin aiheuttanut se ennätyksellisen nopea muutos maatalousyhteiskunnasta moderniksi kaupunkiyhteiskunnaksi joka nyt on päättymässä. Tämä kehitys rysäytettiin meillä läpi parissa vuosikymmenessä, kun se muissa meihin verrattavissa maissa on kestänyt monin kerroin pitempään. Kaupunki-Suomen rakentaminen oli valtava kansallinen voimainkoetus, kun sadoille tuhansille maalta muuttaville piti rakentaa kaupungit taloineen, tehtaineen, teineen ja kunnallistekniikkoineen. Parhaimpina rakentamisen vuosina 400 000 suomalaista sai välillisesti tai välittömästi työnsä rakennemuutoksen toteuttamisesta, kaupunkien rakentamisesta maalta muuttaville.

Nyt tuo urakka on ohi. Kansakunnan luulisi olevan helpottunut, kun suuren voimannostuksen jälkeen voidaan hieman hellittää.

Mutta ei tilanne niin ruusuiselta näytä. Yhteiskuntakoneisto on siten rakentunut, että kansakuntana emme osaa emmekä voi ottaa rennosti. Tehtävien väheneminen johtaakin vain työttömyyteen, pettymyksiin ja katkeruuteen. Tilanne on vähän sama kuin pitkään sotaa käyneellä maalla, jonka on vaikea sopeutua rauhan oloihin. Kauan toivottu rau-

ha tuo sille työttömyyttä ja tekee sankareista tyhjäntoimittajia.

Kukaan ei tarvitse niitä tavaroita, joita työttömät eivät tee. Sen sijaan tarvitaan työpaikkoja, jotta jokainen voisi tuntea itsensä tarpeelliseksi kansalaiseksi ja jotta pitkälle automatisoidun tuotantokoneistomme syytämä tavara voitaisiin jakaa kullekin ansioidensa mukaan. Yhteiskuntamme moraali on aina rakentunut ahkeruuden ihannoimiselle. Joskus ennen tämä oli tarpeen, ahkeruus koitui todelliseksi siunaukseksi, mutta nykytilanteessa ahkeruuden ylistystä on vaikea tarpeesta lähtien perustella.

Jyrkkä ero työn ja vapaa-ajan välillä

Työneuroosin oireet eivät lopu tähän: työn tekeminen on irtaantunut muusta elämästä erilliseksi osaksi, jota säätelevät aivan toisenlaiset arvot ja säännöt kuin muuta elämää.

Raja työn ja vapaa-ajan välillä on muodostunut ehdottomaksi ja jyrkäksi. Näin ei ole ollut aina eikä vieläkään ole kaikissa aineissa. Samoin on jyrkentynyt raja aktiivi- väestön — työssä käyvien — ja passiiviväestön välillä. Luonnollista olisi, että lapsi aikui-

seksi varttuessaan siirtyisi työelämään asteittain ja taas vanhukset heikentyessä siirtyisivät hiljalleen kevyempiin töihin ja vähentäisivät työpanostaan asteittain. Muutoinkin työpanoksen tulisi voida vaihdella elämäntilanteen mukaan. Pienten lasten vanhempien on luonnollista työskennellä kodin ulkopuolella vähemmän, koska kotona heillä riittää puuhayllin kyllin. Jonkin eteen tulevan säästökohteen pitäisi voida kirvoittaa uutterampaan uurastamiseen ja toisaalta kiinnostuksen kohdistuessa johonkin mielenkiintoiseen harrastukseen pitäisi työtä voida tehdä vähemmän.

Tällaiseen työpanoksen vaihteluun ei palkkatyötä tekevillä ole juuri mahdollisuuksia. Työtä tehdään kahdeksan tuntia päivässä tai sitä ei tehdä ollenkaan. Sama standardi koskee nuoria ja vanhoja, terveitä ja sairaita, pienten lasten vanhempia ja lapsettomia.

Askeleena kansallisen työneuroosin parantamiseksi olisikin päästävä eroon kiinteän työajan kahleista. Tehköön kukin työtä niin paljon kuin itse haluaa ja saakoon tietysti sen mukaan palkan. Aivan kaikissa tehtävissä tämä ei ole mahdollista, mutta se ei voi estää vapaaseen työaikaan siirtymistä siellä, missä tämä suinkin on mahdollista.

Tähän väliin sopinee esimerkki Urheilukarhun Kiteen tehtaalta. Emme tiedä, paljonko kertomukseen sisältyy liioittelua, mutta sen mukaan kiteeläiset työntekijät eivät tehtaasta alkuaikoina tuntuneet sopeutuvan teollisen työn mukaiseen kuriin. He tulivat töihin enemmän sään kuin kalenterin tai kellon mukaan ja hirvenmetsästyskauden alkaessa he jäivät pois töistä tykkänään.

Meidän sympatiamme olivat kyllä vahvasti työntekijöiden puolella. Sittenmin teollisen yhteiskunnan järjestelmällisyys on nujertanut työntekijöiden suhteellisuudentajun. Suksia valmistuu sääntillisesti satoja tai paistoi ja hirvet menevät kokonaan muihin suihin.

Työnteko ja omanarvontunto

Työpaikkojen keinotekoista luomista — turhaa tuotantoa — puolustellaan sillä, että työnteko on välttämätöntä ihmisen identiteetille. Tämän sanoi jo aikanaan Sigmund Freud. Viisaita kirjoja ei tarvitse välttämättä lukea tämän ymmärtämiseksi. Riittää, kun

käy puolen päivän aikaan minkä tahansa kirjokylän keskiolulbaarissa.

On kuitenkin selvä virhe samaistaa hyödyllinen tekeminen ja palkattu työ toisiinsa. Vaikka hyödyllistä palkattua työtä näyttää vuosi vuodelta löytyvän yhä vähemmän, hyödyllistä tekemistä kyllä riittäisi: Vanhukset ja yksinäiset ihmiset tarvitsisivat apua ja toisten ihmisten seuraa. Pikku tenavien puuhailuja pitäisi ohjata. Jokapäiväisessä asuinympäristössä on paljon tekemistä. Mikrotasolla tämä yhteiskunta toimii tavattoman huonosti. Vasta sitten, kun voimme sanoa, että kaikki on hyvin, voimme sanoa, että hyödyllinen tekeminen on loppunut.

Ongelma on siinä, että tämä tekemätön hyödyllinen työ soveltuu tavattoman huonosti palkatuksi työksi, työlle ei löydy maksajaa eikä ennen kaikkea organisoijaa.

Jotta työ tukisi ihmisen omanarvontuntoa, täytyy voida tuntea tehneensä työnsä hyvin. Nykyisistä työtehtävistä vain yhä suurempi osa on sellaisia, että ne voi tehdä vain tavallisesti tai huonosti, mutta ei erityisemmin hyvin. Työt ovat rutiiniomaisia eikä niissä tarvita erityistä taitoa. Poikkeuksen muodostavat ne lähinnä hallinnolliset tehtävät, joissa työntekijältä vaaditaan teoreettista lahjakkuutta. Käden taitoja vaativia tai yleensä luovia tehtäviä, joissa työntekijän laatu tulisi esille, on päivä päivältä vähemmän. Tämä saa aikaan sen, että työelämässä on yhä enemmän turhautuneita ja epäonnistuneita ihmisiä. Vaikka työ on tärkeätä ihmisen omanarvontunteelle, minkälainen työ hyvänsä ei tähän kelpaa.

Se, ettei työstä saa tyydytystä, näkyy vapaa-aikana: Vapaa-aikaa ei yleensä suinkaan vietetä laiskotellen, vaan varsin uutterasti erilaisia töitä tehden. Moni on vapaa-aikana paljon ahkerampi kuin varsinaisena työaikaan. Vapaa-aikana hankkiudutaan tekemään sellaisia töitä, joita ennen tehtiin eläkkeeseen: kalastetaan, hoidetaan kesämökin puutarhaa, metsästetään, leivotaan leivonnaisia ja vaikka mitä. Tällainen puuhailu on tehotonta, mutta mielekästä. Harva sunnuntaikalastaja saa koskaan pyyntivälineidensä arvoa takaisin eikä käsipelillä tapahtuva kesämökin puutarhan kuokkiminen läpäisisi minkäänlaista kustannus-hyöty-laskelmaa. Varsin kalliiksi ne kotona leivotut pullatkin tulisivat, jos oikein laskemaan ryhtyttäisiin.

Pehmeä sektori

Me elämme tällä hetkellä tavattoman vauraassa yhteiskunnassa. Tämän vaurauden saavuttamiseksi piti aikanaan uhrata monia tärkeitä elämänarvoja tehokkuusajattelun hyväksi. Meidän on kohtalaisen turha kinata siitä, mentiinkö tässä aikanaan liian pitkälle. Joka tapauksessa *nyt* on pudonnut pohja pois ajattelulta, jossa kaikki muut arvot uhraataan yksioikoisen tehokkuuden hyväksi. Tehokkaan, kovan kansantalouden piiristä ei enää löydy työtä kaikille. Ei ainakaan, jos syntyvältä tuotannolta vaaditaan myös hyödyllisyyttä.

Nyt pitäisi ryhtyä luomaan kokonaan toisenlaisia työpaikkoja, joissa pääkriteerinä ei enää olisi tuotannon tehokkuus, vaan pyritäisiin luomaan työtilaisuuksia, joissa nykyiset työelämän kahlitsevat säännöt olisi purettu ja joissa nykyistä paremmin ja monipuolisemmin voitaisiin käyttää hyväksi työntekijöiden erilaisia kykyjä.

Ei ole mahdollista repiä alas koko nykyistä tuotantokoneistoa ja korvata sitä hetkessä uudella — eikä se olisi järkevääkään. Sen sijaan on mahdollista ryhtyä rakentamaan nykyisen kovan talouselämän sisään eräänlaista pehmeätä sektoria, joka laajenisi sitä mukaan, kun kovan sektorin työvoiman tarve vähenee.

Pehmeä sektori olisi osa taloudellista toimintaa. Sen puitteissa valmistettaisiin tavaroita myyntiin ja tuotettaisiin maksullisia palveluja. Siihen kuuluisi monenmoisia pieni- ja suuri- ja kotiteollisuutta ja yleensä luovaa tuotantoa. Se olisi totta kai tehottomampaa kuin voimaperäinen tuotanto kovassa sektorissa, mutta toisaalta työtehtävien antoisuus tekisi siitä elämän vaihtoehtona kilpailukykyisen yksitoikkoiselle työlle kovassa sektorissa. Työn ei tarvitsisi olla työaikoihin sidottua raadantaa, vaan se voisi olla askartelutoista tekemistä. Ero työn ja vapaa-ajan askareiden välillä olisi liukuva. Työskentelyyn voisivat ottaa osaa kaikki halukkaat kykyjensä mukaan, myös lapset ja vanhukset. Ihmisten oma tekemisen halu ohjaisi toimintaa enemmän kuin raa'at markkinavoimat. Erilaisia lahjakkuuksia ja taipumuksia voitaisiin käyttää nykyistä monipuolisemmin hyväksi. Eriarvoisuutta aiheuttavat koulutuserot menettäisivät osan merkityksensä, kun ne voisi korvata muulla osaami-

sella. Tehokkuusyhteiskunnan yksiulotteiseksi puristama pätevyysasteikko laajenisi moniulotteiseksi. Mutta miten tällainen pehmeä sektori luotaisiin ja rahoitettaisiin, kun nykyiset lainalaisuudet näyttäivät päin vastoin johtavan tämän tyyppisen tuotannon supistumiseen?

Kansalaispalkka

Jotta kovasta sektorista vapautuvat voimavarat suuntautuisivat pehmeään sektoriin, täytyy monen asian muuttua: lainsäädännön, Suomen solmimien kansainvälistä kauppaa säätelevien sopimusten, koulutustavoitteiden ja jopa kaupunkiarkkitehtuurin. Eräänä varsin laajavaikutteisena keinona olemme kirjassamme esittäneet ns. kansalaispalkan käyttöönottoa.

Kansalaispalkan periaate on yksinkertainen: se, että osa kansantulosta jaettaisiin ensin tasan kaikkien kesken ja sitten loput nykyiseen tapaan ansioiden mukaan. Tätä voidaan perustella esimerkiksi sillä, että kun työpaikasta yhä enemmän alkaa tulla etu oikeus, ei enää ole järkevää jakaa kulutusmahdollisuuksia työansioiden mukaan.

Kansalaispalkka toisi pehmeän sektorin kehittymiseen lisää vauhtia: se olisi tulonsiirto kovalta sektorilta pehmeälle sektorille. Se vähentäisi suhteellisia eroja kovan sektorin ja pehmeän sektorin ammattien välillä.

Seurausvaikutukset

Monien muiden asioiden ohella kansalaispalkka mullistaisi sosiaaliturvajärjestelmämme. Nythän lähtökohtana on se, että jokaisen on itse ansaittava elantonsa. Tämän jälkeen luetellaan lukuisia poikkeuksia, joiden perusteella on oikeutettu saamaan elantonsa yhteiskunnalta avustuksena: on opiskelua, synnytyslomaa, vanhuutta, työkyvyttömyyttä, työttömyyttä, sairautta, invalideettia ja vaikka mitä. Jokaista poikkeusta varten on oma erityinen lakinsa, minkä ansiosta sosiaaliturvalainsäädännöstämme on tullut uskomattoman monimutkainen. Elämä on kuitenkin vielä monimutkaisempaa kuin lainsäädäntö ikinä, minkä vuoksi aina löytyy sellaisia poikkeustapauksia, jotka eivät mahdu minäkään lain piiriin, vaikka he kaiken kohtuuden mukaan olisivat ansainneet yhteiskunnan tukea siinä missä muutkin. Edelleen tämä tilk-

kutäkkiperiaate saa aikaan kohtuuttomia ja typeriä määräyksiä: työttömäksi joutunut ei saa käyttää aikaansa opiskeluun yliopistossa, koska pelätään, että muutoin kaikki opiskelijat kirjoittautuisivat työttömyyskortistoon. Kuitenkin opintotuki on suunnilleen samalla tasolla kuin työttömyysturva, mutta se menee eri momentilta. Työtön ei myöskään voi ottaa vastaan parin tunnin myyntityötä, koska tämä veisi työttömyysavustukset, mutta ei toisi edes työttömyyskorvausta vastaavaa ansiota.

Kansalaispalkka tekisi turhiksi suuren määrän erilaisia avustusmuotoja. Se lisäisi sosiaaliturvan varassa elävien oikeusturvaa ja purkaisi samalla harkinnanvaraisten avustusten ympärille syntyneen byrokratian.

Kulttuuripuolella kansalaispalkka tekisi tarpeettomaksi monet kulttuuriapurahat ja taiteilijapalkat ja niiden mukana veisi vallan näitä tukimuotoja jakavilta lautakunnilta ja säätiöiden johtokunnilta. Vaikka kansalaispalkka ei esimerkiksi aloitteleville kirjailijoille toisikaan täyttä ansiota, se olisi selkeämpi ja oikeudenmukaisempi järjestelmä kuin nykyinen hyvin sattumanvarainen ja muutoinkin arveluttava avustusjärjestelmien vyyhti.

Järjestöelämään kansalaispalkka toisi uutta vauhtia. Vapaaehtoiseen järjestötyöhön löytyisi ilmeisesti nykyistä paremmin työntekijöitä ja samalla palkattuja järjestöteknokraatteja voisi vähentää. Osallistumismahdollisuudet jakautuisivat nykyistä paremmin tasan ja jako ammattiosallistujiin ja passiivisiin jäseniin hälvenisi. Samalla järjestötyö ei enää tarvitsisi valtion avustuksia siinä määrin kuin nyt, koska kansalaispalkalla elävät merkitsivät jo yksinään melkoista piristysruisketta.

Kansalaispalkka ei ole meidän keksintömme, vaan sitä on eri yhteyksissä ja eri nimillä esitetty jo ainakin 50-luvulta alkaen. Hyvin usein siitä käytetään nimitystä negatiivinen verotus.

Suhtautuminen kansalaispalkkaan kirjamme perusteella on ollut hyvin kaksijakoinen. Toiset pitivät ajatusta täysin järjettömänä, mielettömän kalliina ja jopa epämoraalisena. Toiset taas tuntuvat pitävän sitä viisastenkivenä, joka tuo ratkaisun lähes kaikkiin ongelmiin. Se ei ole kumpakaan. Se ei ratkaise kaikkia ongelmiamme, se toisi varmasti mukanaan joukon ongelmia, joita vielä on vaikea ennakoida. Ei se toisaalta ole taloudellisestiakaan täysin epärealistinen ja monet niistä ongelmista, joita sen väitetään tuovan mukanaan ovat meillä edessä joka tapauksessa.

Kun tämän ajatuksen otimme tuohon kirjaamme, emme tarkoittaneet, että siitä muodostuisi kirjan pääsanoma. Se olisi vain eräs keino lähestyä yhteiskuntaa, jossa osattaisiin oikealla tavalla käyttää hyväksi teknistä etevyyttämme. Saataisiin nykyinen materiaalin elintaso kansalaisten palvelukseen sen sijaan, että kansalaiset alistettaisiin elintason palvelukseen.

Tarvitaan vielä paljon muutakin, ennen kuin suuren rakennemuutoksen sosiaaliset ja psyykkiset arvet on saatu paikatuiksi ennen kuin yksinäisyyden ja ahdistuneisuuden ongelmat ovat poistuneet, ennen kuin yhä yksilotteisempaan suuntaan kulkeva yhteiskunnan kehitys saadaan taas käännetyksi monitahoisempaan ja vivahteikkaampaan suuntaan. Mutta vaikka kansalaispalkka yksin ei riitäkään, uskomme, että siitä voisi olla apua pehmeämmän tien löytämisessä. □

Oheinen kirjoitus on rakennettu alustuksien pohjalta, jotka kirjoittajat pitivät Kriittisen korkeakoulun tilaisuudessa 18. maaliskuuta Säätytalolla Helsingissä.

Valtiotieteiden kandidaatit Osmo Lampinen ja Osmo Soininvaara ovat käsitelleet samoja asioita myös kirjassaan "Suomi 1980-luvulla — pehmeän kehityksen tie". WSOY 1980.

FM Marjatta Venkula
mielekkään opiskelun vaikeuksista

ON OPETETTAVA YMMÄRRYSTÄ

● Elämässä, ympäristössämme, jopa opiskelussa kohtaamiimme vaikeuksiin voimme suhtautua ainakin kahdella tavalla: vaikeus, ongelma on jotain pahaa, jotain joka tulee ohittaa huomaamattomasti, jotain josta ei saa puhua tai jos puhutaan, tyydytään hakemaan syyllinen ongelmaan, syntipukki.

● Toisaalta ongelma, vaikka ikäväkin, voidaan nähdä informaationa, neutraalina viestinä. Vaikeus osoittaa esiintymisellään, että jotain olennaista on jäänyt hoitamatta. Yhdentekevää sen sijaan on, kenen ”syy” ongelma on. Vaikeus nähdään oppimisen lähteenä, sen ratkaisuun osalliseksi pääseminen, ongelman analysointi, oppimisen mahdollisuutena, ratkaisun tulos pienenä lisänä joko yksilölliseen tietoon tai joskus jopa laajemmin inhimillisen tietoon.

Kohdattaessa ongelma, pyrittäessä sen ratkaisuun tästä oppimisen näkökulmasta, voimme Peter Adamsonin mukaan nähdä ongelman joko ns. *pelkistettävissä olevana* tai *pelkistymättömänä* ongelmana. Kun ongelma nähdään pelkistettävissä olevana, se nähdään tavallaan luonnontieteellisestä näkökulmasta: siitä punnitaan, mitataan ja lasketaan kaikki mitä laskettavissa on. Tällä tavoin — Adamsonin mukaan — viime vuosikymmeninä onkin yritetty ratkaista laajoja inhimillisiä ongelmia. Mutta ne eivät ole ratkenneet.

Ihmisen, hänen vaikeuksiensa ja elämänpiirin vaikeuksien ratkaisuksi ei mittaaminen ja laskeminen ole kuitenkaan riittänyt. Tänä päivänä on pakko alkaa myöntää, että inhimillisessä elämässä on runsaasti pelkistymättömiä piirteitä, joiden ratkaisemisessa laskemisen ja taulukoinnin lisäksi tarvitaan viisautta, elämäntietoa ja lämpöä.

Opiskelemisen, etenkin yliopistollisen opiskelemisen, vaikeuksia pidän viime mainittuun ongelmatyyppiin kuuluvana, pelkistymättömänä ongelmana, johon ei ole yksiselitteistä vastausta taulukoitavissa, mutta jonka eri puolia voimme oppia nykyistä paremmin käsittämään ilmeisesti vain yrittämällä lähestyä ongelmaa hienovaraisesti, opiskelijoiden ja opettajien kokemuksia

kuunnellen ja arvostaen. Pikemminkin kuin taulukoita täynnä olevien, ”opintojen viivästymistä” koskevien selvitysten ääreen, meidän tulisi — tätä ongelmaa ymmärtääksemme — palata hyvin vanhojen kirjojen ääreen, kuunnella ärhentelevää Sokratesta, joka inhottavilla kysymyksillään pakotti kysyjän ajattelemaan ja hakemaan vastausta, palata Platonin ääreen, joka rakasti opettamista, puheella itsensä ilmaisemista, enemmän kuin yksinäistä ja vaivalloista kirjoittamisen työtä. Meidän pitäisi pohtia tieto-käsitystä yhdessä Snellmanin kanssa, ja kuunnella niitä — tavattoman harvoja — tämän päivän tiedemiehiä, jotka turkkilaisen rehtorin Dogramacin tapaan toteavat: ”on opetettava ymmärrystä. Tärkeintä mitä yliopisto voi opiskelijalle antaa, on kyky ymmärtää asioita, terve epäily... Kirjatieto vanhenee muutamassa vuodessa, mutta kyky ymmärtää ongelmia ei vanhene.” Vielä rinnalla meidän tulisi kuunnella fyysikkoa, joka sanoo ettei Sputnikin lähettäminen tuottanut tiedon piiriin muuta kuin aivosäätettä, vielä tulisi kuunnella aivofysiologia, joka sanoo että käytämme toistaiseksi ajattelukapasiteettistamme noin 5 %.

Näitä kirjoja ja ajatuksia tutkistelemalla voisimme päätyä eräaseen määrittelyyn siitä, mitä mielekäs opiskelu yleensä ja yliopistossa erityisesti parhaimmillaan voisi olla. Näitä

kirjoja tutkistelemalla saataisimme lisäksi havaita, että moni tänä päivänä "uutena" esitetty tieto on jo hyvin vanhaa perua ja että olennaista uutta tietoa ei sittenkään ole niin musertavan paljon kuin kuvittelemme.

Me yliopistoissa työskentelevät saataisimme lisäksi havaita, että itse yliopisto-organisaatiota, yliopistossa tehtävää työtä ja esimerkiksi tarkoituksenmukaisia oppimisen, opettamisen, opiskelemisen ja tutkimisen töitä koskevaa tietoa, tutkimusta on äärimmäisen vähän. Tästä ilmeisesti seuraa se tosiasia, että oppimista koskevat käsityksemme toistaiseksi ovat lähtöisin ns. peruskouluparadigmasta, eli esimerkiksi omassa opiskelutyössämme — opetuksesta puhumattakaan nojautumme tietoihin ja tapoihin, jotka ovat olennaisia ehkä oppivalle lapselle, mutta eivät välttämättä kuulu aikuistuvan ihmisen kannalta tarkoituksenmukaisimpiin tapoihin.

Vaikeuksia

Mitkä ovat keskeisiä vaikeuksia yliopisto-opiskelussa? Viitteelliset vastaukseni kasvavat omasta käytännön työstäni yliopisto-opiskelijoiden parissa: vaikeus *kehittää omia työskentelytapoja* — lukemisen ja kirjoittamisen valmiuksia sitä mukaa kuin tieteellisen faktan vaativuustaso kasvaa, *vaikeus hahmottaa olennainen* kuullusta ja luetusta tai muuten kohdatusta tiedosta, vaikeus jäsentää yliopistollisia *arkikäsitteitä*, epäselvyys *opiskeltavan/ opetettavan aineksen* funktioista kokonaisuuden kannalta sekä *tietämättömyys osien tavoitteista* suhteessa tieteenalan olennaisiin sisältöihin. Eräs, ehkä olennaisin vaikeuskenttä, on ensimmäisen opinnäytetyön tekemisen vaikeus, jossa vaiheessa ohjaavan opettajan ja ohjattavan opiskelijan väliltä näyttäisi löytyvän seitsemän "kommunikaatiokuilua", jotka liittyvät sekä *työn tekemiseen* käytännöllisenä, persoonallisena työnä, ovat osittain *kontaktivaikeuksia* ja myös jossain määrin ns. *tieteellisiä kysymyksiä*.

Luonnehdin joitakin em. vaikeuksista vielä arakisemmin seuraavassa:

1. Meille kasvaa jo koulussa ja opiskellessamme liiallinen usko "präntätyn", painetun sana autoritaarisuuteen ja ylivoimaan. Tämä usko ajaa opiskelijan kokemaan omat ideat ajatukset, elämäkokemukset, jopa muistot arvottomiksi. Painettu sana on toki välttämätön apuväline ajatuskykymme rakentamises-

sa, mutta jossain vaiheessa opiskelua ihmiseen tulisi kasvaa myös varmuus siitä että "itsekin osaa", kuten eräs opiskelija asian ilmaisi. Tässä meillä on pohjimmaltaan kysymys äärimmäisen tärkeästä, suorastaan filosofisesta seikasta, siitä minkälainen *käsitys* ihmiselle *tiedosta* muodostuu. Tänä päivänä, kun jo huomattava osa länsimaista työvoimaa tekee työtä tiedon parissa, tämän käsitteen vakava pohdinta kuuluisi kaikille.

2. Oman työn arvostuksen puute on niin ikään luonteenomaista yliopisto-opiskelijalle. Me opiskelemme kokematta opiskelua työksi, opiskelemme "varten", eli jonkin tavoitteen saavuttamiseksi. Emme siis tee opiskelemisen työtä työnä "sinänsä". Joskus hyvinkin pitkäksi venyvä opiskeluaika — elämämme paras aika — saa näin ollen vain välinearvon. Tämä johtaa käytännössä esim. tunnollisuuden puutteeseen. Opiskelemme pienemmällä vastuuntunnolla kuin mitä teemme työtä kesätyöpaikassa. Opiskeluvaiheessa olemme sentään itse omia työnantajiamme, aika tulee meille kalliiksi ja siksi vastuuntunnon pitäisi olla jopa suurempi kuin muussa työssä. Oman työn arvostusta voisimme nostaa pyrkimällä näkemään opiskelun myös "varsinaisen opiskeluajan" jälkeen jatkuvana ja opiskelussa kertyvät *valmiudet* myös myöhemmin käyttökelpoisina.

3. Opiskelun kokeminen lukemisena, siis vastaanottamisena, pikemmin kuin tekemisenä. Tästä seuraa että olemme täysin oppikirjan tai opettajan armoilla opetustilanteissa, odotamme "valmiiksi pureskeltua", mitä opimme koulussa saamaan. Emme huomaa, että esim. seminaaritalanteessa ei riitä se että olemme fyysisesti läsnä ja että juuri hiljaa istuessamme voimme harjoitella ajattelua, olennaisen hahmotusta kuullusta, pulmien hahmotusta toisen ongelmanasettelusta.

4. Gradun tekemisen kokeminen "vain tie-teeksi", mistä syystä aihe ei aina riitä inspiroimaan. Tämä vaihe sisältää lukemattomia vaikeuksia ja näin ollen harjaantumismahdollisuuksia. Esim. päätöksentekotaitoa, resursien arviointia ja suunnittelutaitoa tarvitaan tässä vaiheessa. Tähän siis pätee se, mitä edellä sanoin valmiuksista. Lisäksi unohdamme tai emme tiedosta, että gradun tekeminen on hieno mahdollisuus kerran elämässään kokea pitkäaikainen luova prosessi. Tässä "luovuuden huumassa" näet opimme arvostamaan henkistä työtä yleisemminkin,

kun huomaamme, että heureka-hetket ovat harvinaisia ja että ”luominen” kasvaa aina hyvin kovan työn, jopa hartiasäryn seurauksena.

Em. neljä kohtaa ovat siitä mukavia vaikeuksia, että niihin puuttuminen on *opiskelijan omassa vallassa*, kunhan vaikeudet ensin tulevat tiedostetuiksi. Pulmallisempia sen sijaan ovat ne yliopistollisen opiskelun vaikeudet, jotka ikään kuin kasvavat järjestelmästä tai ovat vuosisataisen, nyt pulmalliseksi käyneen, perinteen tuotosta.

Kun alussa puhuin Sokratesta, voimme palauttaa mieleen erään hänen kiinnostuksensa kohteen: hän osoitti keskustelujen avulla kuulijoilleen, että nämä käyttivät arkisia käsitteitä ymmärtämättä niiden sisältöä, tietämättä mitä käsitteet tarkoittavat.

Kiinnostavaa kyllä, juuri käsitteiden muodostuksen kehto, yliopisto, näyttää kovin vähän analysoineen omia käsitteitään. Kyllä tutkimuksia varmaan on, mutta opiskelijan arkeen ei kantaudu esim. keskustelu *akateemisen vapauden käsitteen* erilaisista tulkintamahdollisuuksista. Tämän keskustelun puutteesta on vakavat seuraukset opiskelijalle. Hän näet saattaa ajautua luulemaan, että tiedettä on mahdollista opiskella täysin ”vapaasti” ja päästä näin hyviin tuloksiin. Käytännössä tästä seuraa että jollekin kurssille menään ennen kuin edeltävä aines on omaksuttu. Epäonnistuminen on itsestäänselvä seuraus, mutta purkautuu joko itesyytöksiä tai ”heikkojen pedagogien” haukkumisena, vaikka vikaa saattaa yhtä vähän olla opettajassa kuin opiskelijassakaan. Mukaan on vain menty epätarkoituksenmukaisen varhain.

Toinen sanoisinko järjestelmästä kasvava vaikeus on *opiskelua koskevan informaation luonne*. Jos tunnette tarvitsevanne juristin apua opinto-oppaita lukiessanne, älkää olko huolissanne: juristit ne ovat alun perin laati-neetkin. Hämmästyttävällä tavalla myös muu opiskelua koskeva informaatio jättää ottamatta huomioon, että opiskelija on *aikuistuva ihminen*, jolle tärkeää on hahmottaa *tieteellisiä sisältökokonaisuuksia*. Salit ja lähinnä toimintatapaa — esim. seminaari — kuvaavat tiedot voisi painaa petiitillä. Tätä ongelmaa voisi poistaa esim. nostamalla kunkin aineen peruskurssi oikeaan arvoonsa. Juuri kaikkein pisimmällä olevan professorin pitäisi tuo kurssi pitää. Se on tärkein kaikista kursseista, koska se ehdottomasti määrää opiskelijan käsi-

tystä koko ao. tieteenalasta.

Järjestelmästä ja perinteestä kasvavat lisäksi erilaiset roolit ja rituaalit, joita ei ole mitään syytä lähteä kaatamaan, vaan joita voitaisiin herttaisesti analysoida jotta olisimme tietoisia näistä rituaaleista ja osaisimme toimia niiden mukaan mutta kuitenkin tarkoituksenmukaisesti. Esim. professoria tulee kyllä kunnioittaa, mutta ei häntä pelätä pitäisi.

Mitä on mielekäs opiskelu?

Opiskelusta ja opetuksesta puhuttaessa tyydyttään hyvin usein luettelemaan tavoitteita sen sijaan että puhuttaisiin esim. opiskelun sisällöstä. Itsekin teen seuraavassa saman virheen ja näkemykseni kasvaa lisäksi pikemminkin siitä, mitä mielekäs opiskelu ei saisi olla — siis kohdattujen vaikeuksien analysoinnista — pikemminkin kuin siitä että tietäisin, mitä mielekäs opiskelu parhaimmillaan voisi olla:

Mielekkään opiskelun tulisi tuottaa tarkoituksenmukaista suhtautumista tietoon, niin että opiskelija ei masentuisi niin puhutun tiedon tulvan edessä, vaan oppisi havaitsemaan, että joukossa on paljon myös ns. aivosaastrutta eli tarpeetonta tietoa. Paitsi jäljittelyä, päähän pönttämistä ja muistamista mielekäs opiskelu on ennen kaikkea tekemistä sekä käsillä että aivoilla. Eli opiskelutyössä on sekä käytännöllisiä että ajattelun vaiheita, joita tiedostaessamme opimme tiedostamaan ehkä yleisemminkin henkisen työn tekemisen vaiheita ja siihen sinällään kuuluvia vaikeuksia. Mielekäs opiskelu on lisäksi mielekästä, ts. siitä pitää löytyä muikin mieli kuin välineellinen. Tämän mielen voimme löytää ehkä monin eri tavoin ja mm. tarkastelemalla opiskelua em. laajempänä ja syvempänä henkisenä työnä ja siis myös luovuuden näkökulmasta. ”Kirjanoppineisuus” tulisi olla vain tietty puoli opiskelua. Sen lisäksi opiskelusta pitäisi löytää myös iloa sen tunteen kautta, että itsekin osaa luoda.

Ja ehkä tärkein kaikista, mielekkään opiskelun tuloksena meidän pitäisi olla kykeneviä *havaitsemaan*, itse havaitsemaan, ongelmia, hakemaan vaikka vain pieniä aukkoja ja kysymyksiä tähän astisen tietämisen kentässä. Eli opiskelun tulisi tuottaa meissä halua sekä oppia lisää että ennen kaikkea polttavaa tarvetta lähteä ratkaisemaan havaitsemiamme

ongelmia. Ei niin että kuvittelisimme uudistavamme maailman, vaan niin että tietäisimme, että meidän, etuoikeutettujen koulutettujen, oikeus ja velvollisuus on antaa ”maailmalle” oma panoksemme. Onko se pieni vai suuri, sitä meillä ei itsellämme ole oikeus arvioida, meillä on vain velvollisuus antaa tuo panoksemme.

Mitä voimme tehdä?

Minulla on ollut *hyvin* vaatimaton mutta hyvin etuoikeutettu n.äköalapaikka tieteen tekemiseen, siis tutkimisen, opettamisen ja opiskelemisen, maailmaan muutaman vuoden ajan yliopistossa. Koska pääasiallinen tehtäväni on ollut ongelmien selvittely, olen joutunut kohtaamaan myös kärsiviä nuoria ihmisiä. Kärsivien ihmisten ongelmat tuntuvat monesti ehkä siksi kiusallisilta, että ne eivät ole yksinkertaisesti taulukoitavissa. Puhuessamme yliopistossa opiskelemisen ongelmista puhumme tietyllä tavalla myös inhimillisestä kärsimyksestä.

Olen usein kohdannut opiskelijoita, joiden kärsimys keskeisesti muodostuu — ja aiheuttaa uusia vaikeuksia — siitä, että he kokevat itsensä neuvottomiksi, riittämättömiksi, kykenemättömiksi *omakohtaiseen ajattelutyöhön* ”edes gradun verran”. Väitän kuitenkin että vain harvoin on kysymyksessä henkilö, jolta todella puuttuisivat yliopistossa opiskelemisen edellytykset. Onhan hän aika ankarilla kriteereillä sinne sisälle päässyt — eikö hänen tulisi päästä — kohtuullisin vaikeuksin — sieltä myös ulos?

Onko niin, että me faktaa mekaanisesti päähän päättäessämme kadotamme kykymme ajatella ja että emme edes tiedosta, että tuota kykyä ”ajatellun apparaattia” voimme itse kehittää? Joudummeko liian vähän pohtimaan teoreettisen ajattelun merkitystä, jopa arkielämän kannalta, loogisten suhteiden käsittämisen merkitystä, struktuurien ymmärtämisen merkitystä?

Faktatiedon, ”tietokilpailutiedon” yletön kunnioitus ja massiivisuus ikään kuin sumen-tavat opiskelevan ihmisen käsitystä siitä, että vain ajattelukyvyllä on viime kädessä merkitystä. Ajattelukyvyyn avulla selviydymme silloinkin kun faktat muuttuvat tai vanhenevat tai vain unohtuvat.

Olisi siis opetettava ja *opiskeltava* ymmär-

rystä. Meidän opiskeluvaikeuksiemme pohjimmainen syy ei kenties ole opetusmenetelmissä eikä tekniikoissa, vaan siinä yksinkertaisessa ja vaikeassa käsityksessä, mikä meille *tiedosta* muodostuu.

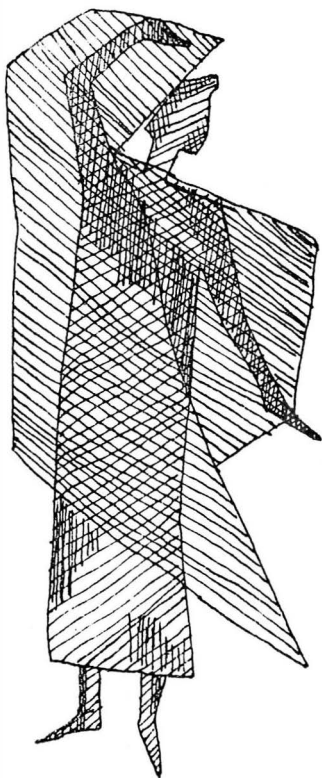
Mitä voimme tehdä? On palattava vanhojen kirjojen, noiden alussa mainittujen ääreen. Näistä kirjoista on karistettava akateeminen kultatomu ja ne on nostettava käden ulottuville, olkoon vaikka keittokomeron hyllylle. Niiden kertoma on ennakkoluulottomasti valjastettava omiin arkielämän tilanteisiin, omaan opiskelutyöhön, etenkin sen alkuun. Ei vasta loppuun, graduvaiheeseen, missä nyt olemme pakotetut, vaikeuksiin jouduttuamme, niihin paneutumaan, vaan ihan alkuun.

Meidän on turha odottaa, että tietokäsityksen pohdinta tulisi osaksi alkuvaiheen opintoja siten, että joku sitä meille opettaisi sillä kielellä mitä itse ymmärrämme. Mutta voimme itse käydä keskusteluja noiden kirjojen kanssa, panna sanan kiertämään, asettaa tähänastisen käsityksemme, ”präntätyn sanan” sokean kunnioituksen kyseenalaiseksi sekä kokeilla käytännössä, mikä noista vanhojen kirjojen opeista toimii omassa elämässä, omassa opiskelutyössä.

Olennaisinta kaikesta olisi kuitenkin havaita, että kohdatessamme ongelman vaikka opiskelemisen työssä, ei se sinällään ole jotain ”pahaa” vaan usein pikemminkin viesti jostain, jonka teimme huonosti. Kiinnostavinta ja haasteellisinta näissä ongelmissa lisäksi on, että ne eivät näyttäisi olevan helposti pelkistettävissä ja että niiden perusta on laaja ja syvä. Sillä on muutamia alueita, joista toistaiseksi tiedämme hyvin vähän:

- tutkimisen työstä tiedämme vähän
- yliopistollisesta opetuksesta tiedämme vähän mutta ehkä hieman edellistä enemmän
- yliopistossa opiskelemisesta, opetuksesta siellä ja siellä tutkimisesta keskenään vuorovaikutuksessa olevina töinä tiedämme tuskin mitään
- yliopisto-organisaatiota tunnemme heikosti
- tieto aikuisen oppimistavoista on vain vähän kantautunut yliopistoon.

Myös tästä kaikesta on kysymys. Mutta se alkoon masentako meitä: voimme itse aloittaa, ottaa vanhan kirjan hyllyltä, ja muistaa tuon vaivaisen 5 % jota aivoistamme käytämme. □

● Näet ihmisten liikkuvan, kuulet heidän puheensa: Eurytmia avaa Sinulle portin nähdä ja kuulla heidän surustaan ja ilostaan enemmän ja laajemmin kuin sen, mitä sanat sisältävät. On rauhallinen hetki, luet runoja: Eurytmian avulla pääset runoon laajemmin sisälle.

● Eurytmia-liikuntamuoto on ollut aiheena Kriittisen korkeakoulun tilaisuudessa "Taideliikunta ja terveys" 12. helmikuuta 1980. Lisäksi Eurytmia on oppiaineena Inhimillisen kasvun seminaarissa ja sitä on myös harjoitettu laajennetun lääketieteen koulutuksen yhteydessä.

● Artikkelin kirjoittaja ekonomi Merja-Riitta Ekholm on itse harrastanut eurytmiä usean vuoden ajan.

Liikkeeseen, kaikenlaiseen liikkumiseen kiinnitetään tänä päivänä paljon huomiota. Me suomalaiset hölkkäämme, käymme päivä-tansseissa, kuntoilemme jne. Liikkeen avulla pyritään ihmistä auttamaan kestämaan elämän mukanaan tuomat rasitukset. Ihminen itsekin vaistonvaraisesti tuntee, että liikkeen avulla lähestytään jotain, jota voisi kutsua elämänvoimien lähteeksi.

Pystyasento ja -käynti ovat ihmiselle tunnusomaisia, ihmisen tuntomerkit. Ja kuitenkin vapaa, tasapainoinen ja sulava käynti on melko harvinainen näky. Kriittisellä korkeakoululla v. 1977 pidetyssä taideterapiasarjassa mainittiin useaan otteeseen, että vaikein taideterapialaji — niin yllättävältä kuin se kuullostaa — on liikuntaterapia. Vaikeuksien keskellä ihmisen liike lukkiutuu.

Eurytmia on tämän vuosisadan alussa kehitetty liikuntamuoto. Liikkeiden lähtökohtana on tasapainon luominen ihmisessä itsessään ja toisaalta ihmisen ja ympäristön välillä. Kaikissa liikuntamuodoissa (urheilussa, voimistelussa, baletissa jne.) ruumis liikkuu puhtaasti fysiikan lakien mukaisesti. Eurytmiassa pyritään sen lisäksi ruumiista muodostamaan instrumentti, väline, jonka avulla ihmisen minä pääsee esiin.

Ihminen ilmaisee tunteensa spontaanisti huuhdahduksina. Nämä reaktiot ovat lähes kaikkialla maailmassa kielestä riippumatta samat. Hämmästyneen ihmisen huulilta purkauuu tahtomatta 'A'. Pelkoa kuvastaa 'U'. Ihmettelevä ihastus välittyy 'O':na jne.

Näitä perushuudahduksia ihminen ilmaisee myös liikkein, vaistomaisesti ja tahtomattaan,

ellei kasvatuksella tai muilla keinoilla niitä tyrehdytetä. Yllättävä kohtaaminen kadulla tai vielä vakuuttavammin lapsen juoksu äidin syliin puistossa tapahtuu aina kädet avoimin A-muodossa. Hyvänolon tunne, lempeä halaus muodostaa pyöreän sisäänsä sulkevan O-muodon. Näissä vaistomaisissa liikkeissä on ilmaus jostain syvästä, kaikille ihmisille yhteisestä kielestä. Eurytmiassa on kaikille äänneille äänenmuodostuksen lakeja tutkien ja noudattaen kehitetty liikkeellinen ilmaisu.

Yleensä esitettävissä taiteissa esitettävän ajatuksen sisältö määrää liikkeen muodon. Eurytmiassa lähtökohta on toinen. Äänneet etsivät ilmaisun esityksen ajatuksellisesta sisällöstä riippumatta. Kun ihminen sanoo jotain, mitä tahansa, on se aina eräänlainen tahdon ele. Tämä tahdon ilmaisu muodostuu eurytmiassa ns. näkyväksi kieleksi.

Äänneen ja puheen lisäksi eurytmiassa kuvataan liikkeellä musiikkia. Lähtökohtana on ihmisen suhde musiikkiin hyvin syvällä tavalla. Jokainen ihminen osaa puhua, mutta kaikki eivät osaa laulaa tai soittaa. Useimmiten näitä taitoja osaavienkin kohdalla on takanapäin pitkä uurastus. Ja kuitenkin useimmat ihmiset 'ymmärtävät' musiikkia, vastaavat siihen tunteillaan, vaikka musiikin sisäisistä ankarista lainalaisuuksista ei tietäisi mitään. Kuka tahansa erottaa sävelmän hälystä!

Ihmisen liikuntaelimet ovat muodostuneet soittimen tapaan musiikin lainalaisuuksien mukaisesti. Käsien ja jalkojen luustossa löytää täsmällisen vastaavuuden sävelasteikon intervallin kanssa. Tätä hyväksikäyttäen eurytmiassa voidaan liikkeen avulla 'laulaa'.

Musiikki tapahtuu aina ajassa. Tästä syystä pelkkä intervallien kuvaaminen ei riitä. Eurytmiassa otetaan avuksi tila. Liikkeellä tilassa ilmaistaan tahti, rytmi ja melodia. Ihminen on selvästi erilainen edestä ja takaa, vasemmalta ja oikealta sekä ylhäältä ja alhaalta. Näihin suuntiin hän myös liikkuu. Tahti ilmaistaan vasemman ja oikean vaihteluna, rytmi liikkeenä eteen- ja taaksepäin, melodia kulkee ylös- ja alaspäin.

Eurooppalaisen musiikin kehityksessä on lisäksi kaksi tekijää, joita eurytmiakaan ei voi sivuttaa, nimittäin harmonia ja värisävy. Sävelkulkua mollissa saa kuulijan hiljenemään ja surumieliseksi. Duuri muuttaa tunnelman kirkkaaksi ja vauhdikkaaksi. Tunnelma välitetään eurytmiassa liikkeellä aivan samoin

kuin musiikissa sävelten soinnilla. Moniäänisyys (polyfonia) toteutetaan eurytmiassa ryhmytyönä. Ihmisten keskinäiset etäisyydet tilassa muodostavat soinnun. Näin on mahdollista yltää jopa sinfonisten musiikkikappaleiden esittämiseen eurytmiana, mikä ajatuksena tuntuu ylivoimaiselta tehtävältä.

Eurytmiata opiskelevat eri puolilla Eurooppaa ja Pohjois-Amerikkaa eurytmiakouluissa 3—4 vuotta. Helsingin eurytmiakoulussa (vsta 1976) on mahdollista suorittaa kahden ensimmäisen vuoden opinnot. Perusopintojen jälkeen eurytmiassa erikoistutaan eurytmianopettajaksi (esim. kouluihin), lääke-eurytmiaan (näyttämötaide). Lääke-eurytmiassa jatko-opintoihin kuuluu kurssi fysiologiassa sekä opintojaksot lääketieteiden ja terapian aloilla. Opintoihin sisältyy sairaalaharjoittelu tai harjoittelu erityisissä (kehitysvammalaitoksissa). Lääke-eurytmisti työskentelee aina yhteistyössä lääkärin kanssa ja terapia aloitetaan lääkärin määräyksestä.

Suomessa eurytmiata opettavat Steiner-koulujen opetusohjelman. Kuulilaiden kokemukset ovat hyvin erilaiset. Omasta kokemuksestani voin sanoa, että ensimmäisinä kouluvuosina eurytmiata kuului lempiaineisiin. Liikkumisen riemu on lapselle ominaista ja asteittain vaikeutuvat tehtävät tuottivat valtavaa iloa. Siinä vaiheessa kun eurytmiasta luultavasti on eniten hyötyä, sitä vihaa. Murrosiässä luokan pojat ovat kömpelyydessään tahattomasti huvittavia ja tytöt eivät punastumiseltaan ehdi ottaa askeltakaan. Ennenkokematon arkuus ja orastava itsetietoisuus estävät eläytyä liikkeeseen. Yläluokilla mahdollisesti joku oppilas löytää omintakeisen, tietoisuuden suhteen eurytmiata. Aineen arvostusta ei oppilaiden taholta murrosiässä tai vielä myöhemminkään lisää se, että vastaavaa ei ole missään muualla. Erikoisuus häiritsee ikäkaupana, jolloin kaiken on oltava yhdenmukaista.

• • •

Mitä eurytmiata oppilaalle antaa? Eurytmiata kokemattomalle on vaikea selvittää asiaa sanoin. Jokainen kuitenkin tietää, miltä tuntuu, kun on asettanut kaikkensa peliin ja onnistunut. Jotain vastaavaa kokee eurytmiatunnin jälkeen, kuitenkin ilman että tunnille on mennyt sillä mielellä, että tässä nyt näytän mihiin pystyn. Siinä piilee eurytmiata tekevä sen salaisuus. □

Martti Tuomola:

IHMINEN, TEKNIikka JA LUONTO

● Emme tunne olevamme enää luonnonvoimien armoilla. Satoi tai paistoi, voimme nykyisillä kulkuneuvoilla siirtyä paikasta toiseen. Hyvä tai huono satovuosi, elämämme näyttää jatkuvan entisellään.

● DI Martti Tuomola tarkasteli ihmisen, tekniikan ja luonnon suhdetta esitelmässään Turun Kriittisellä korkeakoululla 26. helmikuuta 1980.

Ihminen on luonut kahden sadan vuoden aikana tekniikan, jonka avulla hän on vapautunut luonnon ikeestä. Neljän sadan vuoden kuluessa hän on luonut tieteen joka on vapauttanut hänet vanhoista uskomuksista ja sidonnaisuuksista. Nykyihminen tuntee otta-neensa luonnon ja siinä vaikuttavat voimat palvelukseensa ajattelevansa sekä toimivansa vapaasti ja itsenäisesti.

Toisaalta näyttää nousseen synkkiä pilviä taivaanrannalle. Talouselämän käyttöönotta-ma teollisuus saasteineen ja luonnonvarojen itsekäs tuhlailu ovat järkyttämässä luonnon tasapainoa. Asevarusteluissa tekniikkaa on kehitetty niin pitkälle että sen avulla voidaan tuhota ihmiskunta.

Ihminen ja hänen luomansa kulttuuri on muodostunut uhkaksi hänelle itselleen. Mistä on kysymys? Miten voimme ymmärtää ihmistä? Voivatko tiede ja tekniikka auttaa meitä ilmeisestä umpikujasta?

Ihmisen ymmärtämisestä

Se, minkälainen käsitys meillä on ihmisestä, määrää paljolti käyttäytymistämme — tiedos-

tamme sen tai emme — tiedemiehinä, teknikoina tai poliitikkoina.

Tekniikan ansiosta ihminen nähdään helposti olentona, jota kärkehtäen voidaan kuvata seuraavasti: pumppu sydämenä, kamera silmänä, kuulokkeet korvissa ja tietokone päässä. Ihminen nähdään tekniikan ansiosta automaattina, koneena. On yllättävää todeta, jos avoimin silmin katsoo ympärilleen, miten paljon toimitaan tämän ihmiskuvan pohjalta esim. lääketieteessä ja koulutuksessa.

Ihminen voidaan nähdä myös kasvavana ja geenien DNA-molekyylien ohjeileman perimän virtaan liittyvänä elollisena olentona. Tällöin usein korostetaan ihmisen ja eläimen samankaltaisuutta. Alaston apina astuu kuvaan.

Erilaiset terapiamuodot taas korostavat ihmisen psyykkistä puolta. Mielenterveyteen ollaan muutenkin kiinnittämässä huomiota.

Viime aikoina on korostettu ihmisen itse-tiedostamisen ja itsekasvatuksen tärkeyttä. Taloudellisen kasvun täydennykseksi aletaan nähdä henkinen kasvu välttämättömänä.

Edellisessä on ihmistä kuvailtu ainakin neljältä kannalta, jotka kaikki tuntuvat perustelluilta. Ihminen voidaan siis nähdä:

1. Fyysisenä olemuksena
2. Elollisena olemuksena
3. Psykkis-sielullisena olemuksena
4. Itsetiedostavana (henkisenä) olentona

Teknillisen kulttuurin ihmiskuva on huomattavasti painottunut näkemään ihmisen yksipuolisesti fyysisenä olentona. Tästä on merkittäviä seurauksia. Jos korostetaan vain yhtä ihmisen ominaisuutta, on luonnollista, että tasapaino järkkyy. Tämä järkkyminen näkyy siinä, että ihmisen eettinen ja esteettinen kehitys on jäänyt jälkeen älyllisestä, tekniikan luonteesta, kehityksestä. Jollemme pian herää korjaamaan tätä epätasapainoa, on edessä vakavia onnettomuuksia teknillis-älyllisen kulttuurin jättäessä huomioimatta ihmisen sielullis-henkiset vaatimukset.

Tekniikka — rajat ja mahdollisuudet

Tekniikalla tarkoitetaan yleensä elottoman luonnon ja sitä hallitsevien lakien hyväksikäyttöä ihmisen tarkoituksiin erilaisten välineiden avulla.

Ensimmäisiä välineitä ihmisellä oli kivi-kirves käden jatkeena. Tähän ihminen suhtautui kunnioittaen ja piti sitä sakraalisena esineenä. Hän näki sen edustavan elämän ja kuoleman lain hallitsijaa. Kirves oli elävän idean ilmennys.

Seuraamme — lyhyen esityksen puitteissa — vain muutamia suurin harppauksin teknillisten välineiden kehitystä saadaksemme esiin erään lainalaisuuden.

Kehittyneempi työkalu on pora. Siinä ihminen omalla toiminnallaan liikuttaa työkalua — reijän synnyttäjän ideaa.

Kun sitten aikojen kuluessa voidaan yhdistää yhteen useampi idea toimivaksi kokonaisuudeksi, syntyy kello, koneen esikuva. Siinä ajatuksen konkretisoituma on jo itsetoimiva ja sillä on toiminnan tarkoitus. Kello mittaa aikaa.

Lihastyötä korvaavan höyrykoneen syntymisestä alkaa teollinen vallankumous. Tietokoneiden kehittyessä puhutaan meneillään olevasta toisesta teollisesta vallankumouksesta. Tietokoneessa ihminen on aineellistunut ajatuksen niin pitkälle, että se pystyy jo mekaanisesti itse ajattelemaan. Ihmisen ajattelun ja hänen luomansa välineiden suhde voidaan siis esittää seuraavasti:

1. Elävä ajatus = kivi-kirves
2. Käytettävä ajatus = pora

3. Toimiva ajatus = kone

4. Mekaaninen ajattelu = tietokone

Esimerkkien valossa näemme, että tekniikan edistyessä ilmenee kahdensuuntainen kehitystendenssi:

Toisaalta aine muuttuu yhä hienommaksi. Kiviaseessa aine on jalostumatonta, tietokoneen mikrospiirissä aine on muokattu äärimmäisen pitkälle ajattelun lakien mukaan. Lyhyesti voi sanoa: Tekniikan kehittyessä välineisiin käytetty aine tulee yhä enemmän ajattelun läpitunkemaksi — aine ”henkistyy”.

Toisaalta ajatus on alussa esi-isillämme hyvin elävä, koko luonto ympärillä nähdään sielullisen elävänä. Nykyään tekniikko ja tiedemies näkee ympärillään kuolleen, fysiikan lakeja noudattavan esinemaailman. Ajatus on tullut yhä mekaanisemmaksi, toisin sanoen: henki ”aineellistuu”.

Nämä kaksi kehityssuuntaa näyttävät kulkevan ristiin tekniikan edistyessä. Siksi on melko vaikea tiedostaa. Toisaalta siis aine laitteissa ”henkistyy”, toisaalta ajatus mekanisoituu, aineellistuu, kangistuu kaavoihin. Ihmisen ajatus jähmettyy ja sitoutuu luomiinsa teknillisiin laitteisiin. Asiaa paremmin pohjimatta kuvittelee tietysti tietokoneiden avaavan ihmisen ajattelulle entistä laajemmat näköalat. Kyllä, mutta vain tietokoneologiikan laadullisesti suppeissa rajoissa.

Mitä tämä merkitsee nykytilanteessa? Voimme nähdä, että juuri kun olemme voineet kehittää mitä hienoimpia laitteita, esim. ohjelmoitavia taskulaskimia, on se samalla kuva siitä, miten oma ajattelumme on tulossa yhä kaavamaisemmaksi. Ajattelumme on toisin sanoen jäämässä tekniikan ja tieteen mekanismien pauloihin samalla kun saamme käyttöömmä yhä hienompia instrumentteja.

Luonto ja tekniikka

Viime vuosikymmenen aikana olemme havahtuneet saasteongelmiin. Tämä on saanut meidät pyrkimään luonnon ekologisen kokonaisuuden näkemiseen, pois yksipuolisuuksista. Havaitsemme vähitellen, että kokonaisuuteen kuuluu maapallollamme niin kivet kuin kasvit ja eläimet sekä ihmiset. Ympäristömme muodostuu eri laatuista alueista, joilla vallitsevat erilaiset lainalaisuudet. Elävää luontoa emme kykene nykytieteellä mielekkäästi lähestymään, vaikka useat niin vielä luulevatkin. Elollisen luonnon toiminta on

liian monimuotoista, muuntuva ja kokonaisuksista käsin toimivaa, jotta nykyinen tietokoneiden kangistama kaavamainen ja atomistinen tieteellinen ajattelu voisi sitä käsittää.

Edelläesitetystä ilmenee eräs tekniikan ja toisaalta siihen liittyneen tieteen raja. Tieteen tutkimusmenetelmät ja sen käyttämät hienoimmatkin instrumentit sekä niihin sitoutunut ajattelu pystyvät selvittämään asianmukaisella tavalla vain aineellisen, kuolleen luonnon mekanismit ja lainalaisuudet. Nykytieteen rinnalla kehittynyt tekniikka toimii samalla alueella. Se ei pysty enää huomioimaan elollisen luonnon lainalaisuuksia, jotka ovat ekologisia muuntumisen, metamorfoosin lakeja.

Emme ennen pitkää voi pelkästään tällaisen tekniikan turvin hoitaa peltojamme kemiallisten lannoitteiden ja erilaisten myrkkujen avulla emmekä tuottaa hyvinvointia energialla, joka itsessään on kaikkea elämää tuhoavaa kuten esim. ydinvoima on. Mitä pitimmälle yritämme käyttää nykytekniikkaa yksipuolisesti tuntematta sen rajoituksia, sitä ankarammin tulee ilmeisesti luonnon tasapainon järkkyminen pakottamaan meidät heräämään todellisuuteen tässä suhteessa.

Tulevaisuuden mahdollisuuksia

Tekniikan ja tieteen kehitys on luonut ihmiselle aineellisen toimeentulon edellytykset.

Samalla se on kuitenkin sitonut ihmisen ajattelun ja tiedostamistavan aineellisten lainalaisuuksien piiriin. Ihminen näkee tällöin sekä itsensä että luonnon yksipuolisesti. Tästä seuraa monia edellämainittuja ongelmia.

Miten eteenpäin? Lopuksi joitakin johtopäätöksiä.

1. Tutkimuksen ja koulutuksen piirissä olisi vähitellen ryhdyttävä selvittämään tekniikan ja tieteen olemusta ja rajoja (muilla kuin niiden omilla menetelmillä).

2. Nykytieteen täydennykseksi tarvitaan luonnontiedettä, joka voi selvittää myös elollisen luonnon lainalaisuuksia esim. fenomenologia ja goetheanistinen luonnontiede.

3. Insinöörikoulutukseen olisi tärkeätä saada esteettisyyden ja eettisyyden tajua kehittävää koulutusta sekä filosofista ihmistuntemusta elvyttämään kaavamaisista teknikkoajattelua. (Tarpeen näkee jo siitä, millainen torjunta insinööripiireissä vallitsee näiden opetusta kohtaan.)

4. Tärkeätä näyttää olevan se, että tiedostamme toimintamme taustalla olevan ihmiskuvan ja käsityksen maailmasta ja täydennämme sitä mahdollisimman kokonaiseksi. Samalla voimme vähitellen vapautua tekniikan ja nykytieteen kaavamaisuudesta, emmekä erehdy uskomaan niiden voivan tulevaisuudessa ratkaista nykyisiä perusongelmiamme. Ihminen, tunne itsesi! kehoitus pätee tänään ehkä enemmän kuin koskaan aikaisemmin. □

*Nikolai-Klaus
von Kreitor*

PSYKOANALYYSI JA BYROKRATIA

● Psykoanalyysi on vakavassa kriisissä. Psykoanalyysi, joka syntyi ja kehittyi radikaalina teoriana, on juuttunut paikoilleen. Se on jähmettynyt keskiluokan temppeliksi, jossa psykoanalyttikot -temppelin ylipapit tarrautuvat vanhentuneeseen perustaan, libido-teoriaan.

● Samanaikaisesti International psychoanalytic Association — psykoanalyysin autoritäärinen tulkki — on kangistunut virkavaltaiseksi järjestöksi, jonka virallisena oppina on libido-teoria ja vahvana "alitajuntana" pelko täysin uusista kokemuksista.

● Näin väittää saksalais-amerikkalainen psykologi Erich Fromm kirjassaan "The crises of psychoanalysis". Hänen vahvaa kannanottoaan puhdasoppiseen freudilaiseen analyysiin tarkastelee tässä ruotsalainen kirjoittajamme Nikolaj-Klaus von Kreitor.

Psykoanalyysin julkisuus

Frommin mielestä psykoanalyysin kriisi johtuu kolmesta syystä. Tärkein niistä on psykoanalyysin sosiaalisessa perustassa tapahtuneet muutokset: sisältäpäin ohjattu keskiluokka, joka oli joutunut ristiriitaan seksuaalisten tabujen kanssa sinä historiallisena ajanjaksona, jolloin nämä kuuluivat tärkeimpiin sivistystabuihin. Tajuntateollisuuden kehitys myöhäiskapitalismin aikana pyrkii muuttamaan sisältäpäin ohjatut ihmiset ulkoapäin ohjattaviksi massaihmisiksi, jotka eivät tarvitse psykoanalyysiä, sillä seksuaalinen vapautuminen sisältyy osana massaimmistä lannistavaan manipulaatioon. Psykoanalyysin mukautuva sosiaalinen perusta vaikuttaa itse sen luonteeseen: sen sijaan että se kehittäisi radikaalia menneisyyttään ja olisi radikaali antamaan vastauksia uusiin inhimillisiin tilanteisiin, se tulee yhä konservatiivisemmaksi pitämällä kiinni vanhentuneesta libido-teoriasta. Siten siitä tulee osa tajuntateollisuutta, tär-

keimpänä tehtävänään yhteiskunnassa ilmenevien ristiriitojen mystifiointi eikä niiden ratkaiseminen.

Järjestäytyneessä yhteiskunnassa seksuaalisuuden torjuminen ei ole enää ollut ongelma sen jälkeen kun seksuaalisuudesta itsestään on kulutusyhteiskunnan kehityksen myötä tullut kulutustavaraa. Erotukseksi vain muutamia vuosikymmeniä aikaisemmin vallinneesta tilanteesta seksuaalisuus on lakannut uhkaamasta tuotantojärjestystä; siitä on sen sijaan tullut yksi manipuloivan hyväksikäytön tärkeimmistä kohteista. Pyrkimys täydelliseen seksuaaliseen tyydytykseen on osa sitä kulutusmallia, joka soveltuu myöhäiskapitalistisen yhteiskunnan taloudellisiin tarpeisiin samalla kun muut tärkeämmät impulssit, tietoisuus ja avomielisyys, on nujerrettu. Seksuaalinen vapaus hyväksytään korvauksena poliittisen ja sosiaalisen vapauden puutteesta.

Kolmas ja vähäpätöisin syy Frommin mukaan on vaihtoehtojen ja paljon halvempien, psykoanalyysin markkinoille tunkeutuneiden terapiamuotojen kehittyminen.

Keskiluokan temppeli

Psykoanalyysin kehittymisestä ja ankkuroitumisesta keskiluokan kokemuksiin Fromm kirjoittaa seuraavaa: ”Tämä vuosisata — tuskien aikakausi — on aiheuttanut jatkuvasti lisääntyvää yksinäisyyttä ja eristäytyneisyyttä. Uskonnon luhistuminen, politiikan tuloksettomuus, kokonaan muista vieraantuneen ’järjestelmäihmisen’ ilmaantuminen riistivät kaupunkilaiskeskiluokalta sen viitekehykset ja samalla sen tunnepohjaisen turvallisuudentunteen mielettömässä maailmassa”. Monet etsivät uuden viiteryhmän: surrealismia, Zen-buddismin, radikaalin politiikan.

Harhakuvitelma päässyt liberaali etsi yleispätevää filosofiaa, tähdentää Fromm, jonka hän voisi hyväksyä ilman perusteellista muutosta ajattelutavassaan, eli tulematta ”erilaiseksi” kuin ystävänsä ja kollegansa. Uuden politiikan sijasta hän etsi uutta mytologiaa ja löysi sen psykoanalyysistä. Psykoanalyysi pystyi tarjoamaan korvikkeen uskonnolle, politiikalle ja filosofialle: Freudhan oli paljastanut kaikki elämän salaisuudet: alitajunnan, Oidipus-kompleksin, lapsuudenkokemusten kertautumisen aikuisiällä. Keskiluokan ihminen pystyi tuntemaan itsensä esoteerisen uskonlahkon jäseneksi. Lahkon pappina toimi analyytikko. Maaten assosioiden papin sohvalla hän tunsi itsensä vähemmän neuvottomaksi ja vähemmän yksinäiseksi.

”Potilaan ja analyytikon välillä on olemassa jonkinlainen ’herrasmiessopimus’. Kumpikaan ei halua perusteellisesti järkyttyä jostakin uudesta kokemuksesta”, ja tiedoista joista olisi seurauksena radikaalia kritiikkiä heidän yhteiskunnastaan ja sen normeista ja periaateista. Psykoanalyytikko ja potilas pitävät kiinni tiukoista pelisäännöistä: potilas tulee, puhuu ja maksaa, kun taas analyytikko tulkitsee ”sisintä” yhteiskunnallisen status-kuon puitteissa, status-kuon josta myös muodostuu psykoanalyysin tärkein rajoitus.

Vanhentunut ihmiskäsitys

Freudin ihmiskäsitys, kirjoittaa Fromm, oli sidottu tietyn historiallisen ajanjakson ennakkoluuloihin ja ideologiaan, hänen ihmiskäsityksensä oli varsinkin itsekkään porvarin ihmiskäsitys, samalla kun hänen koko yhteiskuntakritiikkinsä rajoittui ja jäi rajoittumaan seksuaalimoraaliin; hänen sosiaalinen päätök-

sensa rajoittui liberalismien aikakaudella vaatimaan porvarillisen itsekkyyden laajentamista. Nämä vaatimukset sisältyvät myöhemmin tajuntateollisuuteen, joka myöhäiskapitalismin aikana käyttää seksuaalisuuden vapautumista ihmisen sopeuttamiseen tavarayhteiskuntaan.

Freudin seuraajat ovat joutuneet pulmatilanteeseen ”seuratako sitä Freudia, joka jatkoi Kopernikuksen, Darwinin ja Marxin töitä vai tyytyäkö siihen Freudiin, jonka ajatukset rajoittuivat porvarillisen ideologian käsitteisiin, jotka taas liittyvät porvarien aikaansaidottuihin kokemuksiin. Kehittääkö edelleen Freudin erikoisteoriaa seksuaalisuuteen rajoittuvasta tiedostamattomasta yleispäteväksi teoriaksi, joka käsittelee torjuttujen psykisten kokemusten koko laajaa aluetta. Toisin sanoen: haluavatko he kehittää Freudin erikoisteoriaa seksuaalisesta vapautumisesta yleispäteväksi vapautumismuodoksi laajentamalla tietoisuutta?”

Frommin vastaus näihin kysymyksiin on pessimistinen ”ei”. Psykoanalyysi on takertunut freudilaiseen puhdasoppisuuteen, jonka virallisena opinkappaleena on libido-teoria. Libidoteoria on psykoanalyysiä säilyttävä elementti, koska sen lähekköhtana on porvarillinen entropologia; se on rajoittunut porvarilliseen ihmiskäsitykseen.

Libido-teoria — psykoanalyysin puhdasoppisuus

Psykoanalyysin radikaalistaminen vaatii sen vapauttamista libido-teoriasta eli sille ominaisesta tiettyyn aikaan sidonnaisuudesta (aikaan jolloin psykoanalyysi syntyi ja kehittyi). Tästä seuraisi sen viitekehyksen laajentuminen ja totaalistaminen.

Meidän aiakanamme ongelmana ei enää ole seksuaalinen teeskentely vaan järjestäytyneeseen yhteiskunnan teeskentely vapaamielisyydellä aikana, jolloin mitään varsinaista liberalismia ei enää ole.

Uusia tabuja

Seksuaalisuus ei ole enää mikään tabu, vaan päinvastoin, tarjottu käyttäytymismalli, joka sitoo ihmistä tavarayhteiskuntaan eli saksalaisen sosiologin, Reimut Reichen sanoin ”koko seksuaalialueen systeeminmukainen muokkaaminen, seksuaalisuuden muuntaminen tavaran muotoon, seksuaalisuuden funk-

tionaalistaminen kulutushyödykkeeksi, ruumiin tekeminen ei-eroottiseksi, inhimillisten kontaktitilanteiden ja ihmisen tuotteisiinsa — suhtautumisen valseksuaalistaminen — kaikki nämä seksuaaliset manipulaatiomuodot ovat keinoja, joilla nyky-yhteiskunnan taloudellinen hyväksikäyttö tulee ilmi. Ne ovat vain yksi tämän päivän hyväksikäytön ilmenemismuodoista.

Aikana, jolloin sanomalehtiä jatkuvasti lakkautetaan, ilmaisuvapautta rajoitetaan, järjestäytynyt yhteiskunta kehittyy, ei tabujen rajoittamina alueina enää ole masturbaatio eikä sukupuoliyhteys, vaan kansanliikkeiden rappeutuminen konkretisoituksi ja itsevaltaisiksi instituutioiksi, vapauksien ja oikeuksien vähentäminen, julkisuuden rajoittaminen ja järjestäytyneen yhteiskunnan asteittainen epähistoriallistuminen.

Jos libido-teoria olisi edelleen radikaali, FIB-Aktuellin (ruots. miestenlehti) pitäisi olla radikaali aikakauslehti, H-SONin (julkaisee pornograafista kirjallisuutta) progressiivinen kustantaja, Masurka-filmien vapauttavia ja RFSUn (sosiaaliidemokraattinen kondomeja myyvä ”kansanliike”) vallankumouksen selkäranka. Näin ei kuitenkaan ole, vaan nämä ilmiöt kuuluvat osana tajuntateollisuuden sekä mahdollisesti osoittavat sosiaaliidemokraattisen radikalismien rajoittuneisuutta kondomienmyyntiin.

Tiedot jähmettyvät opeiksi

Psykoanalyysin puhasoppisuus ja konformismi perustuvat libido-teoriaan; psykoanalyysi ja sosiaalisen kunnioituksen kohde niin kauan kuin se pysyy mytologiana — mytologiana joka on kadottanut perustansa, nujerretun seksualiteetin.

Mutta libido-teoria on yhä IPA:n virallinen oppi. Fromm vertaa tämän organisaation merkitystä psykoanalyysille Lysenkon rooliin genetiikassa. Sen jäsenet luulevat tietävänsä lopulisen totuuden: psykoanalyttikko uskoo löytäneensä vastaukset kaikkiin inhimillisiin arvoituksiin. Uudet totuudet tekisivät hänet vähemmän hyväksyttäväksi ja riistäisivät hänet ehkä myös hänen tulonsa. Siksi psykoanalyttikon vajavaiset tiedot kangistuvat opinkappaleiksi, hän alistuu kuvitelmaan siitä, että Freudin teoria oli löytänyt koko totuuden ja että yksittäinen psykoanalyttikko organisaation maagisena jäsenenä on myös

mukana jakamassa tätä totuutta. Tämä kuvitelma johtaa hedelmättömään ajatteluun, joka jäykistyy Freudin henkilön palvontaan sekä siihen, että kriittinen ajattelu byrokratisoituu ja muuttuu ahdistamiseksi. Psykoanalyysi muuttuu kriittisestä teoriasta tukahduttavaksi tekniikaksi samaan aikaan kun liberalismi muuttuu radikaalista teoriasta konservatiiviseksi mytologiaksi.

Fromm asettaa kyseenalaiseksi psykoanalyysin käsityksen ihmisen irrationaalisesta luonteesta: ei ihminen vaan yhteiskunta on irrationaalinen, ihminen vain heijastaa yhteiskunnallista irrationaalisuutta. Kuten Marx, Frommkin tarkkailee kapitalistisen yhteiskunnan taloutta irrationaalisena: kapitalismin irrationaalisuus on tulosta tuotantovoimien järjestyksen teknisten edistysaskelten ja yksityisomaisuuden, yksityisen edun ja säännösten hedelmättömän markkinakilpailun kahleiden välisestä ristiriidasta.

Henkilökultti ja psykoanalyysi

Suhteessa oppilaisiinsa Freud oli autoritaarinen, tyrannisoiva isä, väittää Fromm. Freud julisti pannaan kaikki, jotka vastustivat hänen ideoitaan tai yrittivät kehittää psykoanalyysiä. Kaikki yritykset itsenäiseen ajatteluun hän leimasi epälojaalisuudeksi, mikä johti psykoanalyysin muuttumiseen luovasta aktiviteetista ja kriittisestä ajattelusta konformismiksi ja ”teesienjauhamiseksi”.

Victor Tauskin pidettiin yhtenä Freudin lahjakkaimmista oppilaista, joka itsenäisine ajatuksineen kilpaili opettajansa kanssa. Tauskin tehtyä itsemurhan Freud kirjoitti Lou Andreas-Salomelle, että Taus oli ollut lahjaton, hyödytön persoona, jonka teoriat voisivat uhata psykoanalyysiä.

Freudin ”hovielämäkerrankirjoittaja”, Ernst Jones leimaa kaksi Freudin pääkilpailijaa, Ferencin ja Rankin, mielisairaisiksi näiden erotessa IPA-organisaatiosta. Ferencin radikaali kritiikki psykoanalyttiseen puhasoppisuuteen sekä hänen yrityksensä tuoda poliittista perspektiiviä psykoanalyysiin määriteltiin ”hitaasti eteenpäin kulkevaksi vainoharhaisuudeksi, harhaluulot ja itsemurhaylläkkeet viimeisenä vaiheenaan”. Tämä diagnoosi perustanaan tohtori Jones tulkitsee Ferencin epädogmaattista psykoanalyysiä ilmauksena hänen sairaudestaan! Myös muut itsenäiset ajattelijat joutuivat konfliktiin orga-

nosaation kanssa: Jung, Adler ja Wilhelm Reich.

Lähtökohtanaan saksalaisen sosiologin Max Weberin byrokratiakäsitys Fromm analysoi psykoanalyysin asteittaista byrokratisoitumista ja jähmettymistä dogmatismiksi. Byrokratian henki kehittyy puhdasoppisesta libido-teorias- ta ja jähmettyy valtainstituutioksi — psyko- analyyttisenä yhdistyksenä.

Usko psykoanalyttiseen järjestöön johtaa Freudin henkilönpalvontaan ja estää psyko- analyysiä kehittymästä radikaaliin suuntaan, jolloin se voisi antaa vastauksen uusiin inhi- millisiin tilanteisiin myöhäiskapitalismin aika- na. Puhdasoppiset psykoanalyytikot, joiden valta perustuu libido-teoriaan, muuttuvat psykoanalyttisiksi byrokraateiksi, joiden kä- sissä organisaatiosta tulee tukahduttavan kontrollin työkalu ja status-kuon säilyttäjä (eli organisaatio kieltäytyy ratkaisemasta uu- sia ja olennaisempia yhteiskunnallisia ongel- mia). Lukuisat psykoanalyytikot hyväksyvät passiivisesti psykoanalyttisen byrokratian kontrollin, sopeutuvat sen puhdasoppisiin sääntöihin ja Freudin vanhentuneisiin teorioi- hin sekä kieltäytyvät soveltamasta omia klii- nisiä huomioitaan.

Voidaanko psykoanalyysiä radikaalistaa?

Mutta voiko psykoanalyysi taas radika- aliistua? Ei, ei perinteellisenä psykoanalyysinä, vastaa Fromm. Radikaalistuminen edellyttää uutta ihmiskäsitystä, poliittista ulottuvuutta ja taloudellista analyysiä. ”Freud ei ollut kos- kaan kapitalistisen yhteiskunnan radikaali kriitikko. Hän ei koskaan kritisoinut yhteis-

kunnan sosio-ekonomista perustaa eikä myös- kään yhteiskunnan ideologioita — lukuunot- tamatta niitä joilla oli jotakin tekemistä sek- suaalisuuden kanssa”. Freudin ihmiskäsitys oli epähistoriallinen, hän edellytti libidolle luonteenomaista, ikuisesti muuttumatonta ihmisluonnetta. Freudin ”homo sexualis”, huomauttaa Fromm, on yksi muoto ’laisser- fair-liberalismin ”homo economicuksesta”. Tällä on yksinkertaiset taloudelliset tarpeet, jotka se tyydyttää tavarankäytöllä markki- noilla. ”Homo sexualiksen” tarpeet ovat fysio- logisia ja rakkaudennälkäisiä. Nämä tyydytty- vät sukupuolisuhteissa. Kuten liberalismin ekonomiset tarpeet, ovat seksuaaliset tarpeet- kin ikuisia ja historiattomia. Freudin ihmis- käsitys on itse asiassa heijastusta porvarilli- sen liberalismien ihmiskäsityksestä. Kuten ta- loudellinen betisismi, panseksualismi eli yksi- puolinen seksuaalisuuden korostaminenkin kaventaa kokonaisnäkemyä ihmisestä.

Radikaali psykoanalyysi tarvitsee uuden so- siologisen ja historiallisen ihmiskäsityksen, jota on kehitetty esim. G. H. Meadin symbo- lisessa interaktionismissa. Ihmisluonne on sen mukaan ihmisen sosiaalisten suhteiden sum- ma. Nämä vuorovaikutussuhteet liittyvät tiet- tyyn sosiaaliseen kontekstiin jonakin historial- lisena, konkreettisena ajanjaksona. Tämän yhteyden ymmärtäminen vaatii yhteiskunnan taloudellista analyysiä ja poliittista näkökul- maa.

Näiden edellytysten täyttäminen on ainoa tapa muuttaa psykoanalyysiä jähmettyneestä, konservatiivisesta dogmatismista kriittiseksi ajatteluksi. □

(Suom. Raija Hautaviita)

TERVEYDENHUOLLON VAIHTOEHTOJA

● Turun Kriittisellä korkeakoululla keskusteltiin 10. lokakuuta 1979 terveyskasvatuksen ja luonnonlääkkeiden tiedotuksen ongelmista.

● Oheiset muistiinpanot pääalustuksista on tehnyt Turun Kriittisen korkeakoulun sihteeri Merja Isotalo.

Terveydenhoitaja

Pirkko Holopainen:

OSALLISTUVA TERVEYDENHUOLTO — KOKEMUKSIA MAASEUTUYHTEISÖSSÄ

Ihmisen elämä muuttuu, sairaudet muuttuvat, käsitykset sairaudesta ja sen hoitamisesta muuttuvat. Luonnontieteellinen sairauden selitys ei enää riitä, ei myöskään siihen perustuva hoitojärjestelmä. Näyttää siltä, että nykyinen hoitotapa kattaa yhä pienenevän osan tiedostetusta ja tunnustetusta sairauden alueesta.

Joitakin kokemuksia tulevaisuuden suuntaan lienee saatu Pohjois-Karjalassa. Hoidon kohteena oleva ihminen on pyritty näkemään aktiivisena, toimivana, olosuhde- ja kulttuurisidonnaisena, mutta kuitenkin oppivana ja muttuvana. Tässä terveydenhuolto-kokeilussa on pyritty subjektiivisen tuntemisen tasolle. Päämääränä on saattaa ihminen mahdollisimman itseohjautuvaksi hoidossa, jonka jälkeen sekä hoitohenkilökunta että asiakkaat mahdollisuuksien ja tarpeen mukaan toimivat yhteistyössä palvelujärjestelmässä sekä asiakkaan itsensä että usein muidenkin terveyden edistämiseksi. Neuvontaa, ennaltaeh-

käisyä, hoitoa ja kuntoutusta on pyritty saatamaan lähemmäs toisiaan.

Valistus- ja terveyskasvatustoimintaa on erityisesti kehitetty. Keskeinen teema on ollut pyrkiä saattamaan ihmiset tietoisiksi mahdollisuuksistaan hallita elimistöään ja siinä tapahtuvia toimintoja erilaisten harjoitusten ja tiedon välittämisen avulla. Vähitellen päästään ohjelmaan, joka sisältää myös ajatuksen kyvystä hallita terveyttään ja omia sairautentuntojaan ja sairauksiaan.

Toimintaperiaatteet ovat siis, että väestö on toiminnassa mukana ja vastuu jaetaan. Maaseudulla ihmiset on helppo saada mukaan, joten se ei ole ollut ongelma. Tietenkin tällainen terveydenhuolto vaatii resursseja, kun halutaan mennä "ruohonjuuritasolle". Ihmisten tunteminen on erittäin tärkeää. Kokeilussa onkin ollut neljä lääkäriä ja yhdeksän terveydenhoitajaa 8000 asukasta kohden sekä lisäksi erikoisalojen edustajat.

Erityisen merkityksellinen terveydenhuollon

muoto ovat *ryhmät*. Ensinnäkin ovat olemassa tukiryhmät, joissa on annettu 30 tuntia opetusta, ohjausta, neuvontaa, voimistelua ja mukana on ollut myös psykologit. Erikoisryhmiä ovat mm. verisuonitauti- ja sokeritautiryhmät. Näiden ryhmien lisänä ja apuna ovat avoimet klinikat, jotka toimivat terveydenhoitajien ja erikoissairaanhoitajien johdolla. Näiden ryhmien lisänä ja apuna ovat avoimet klinikat, jotka toimivat terveydenhoitajien ja erikoissairaanhoitajien johdolla. Näin on yhteydenottoa helpotettu.

Edellisten lisäksi toimii mm. sähköryhmä, jossa voimistellaan ja rentoudutaan, laihdutusryhmä, joka kestää puoli vuotta ja tupakanvieroitusryhmä. Laihdutusryhmän peruskurssilla liikutaan ja selvitetään mm. terveydellisiä riskejä. Puolen vuoden jälkeen voi laihduttaja tarvittaessa kääntyä myös nk. tukihenkilön puoleen.

Lisäksi toimivat vielä vanhempien ryhmät, jotka ovat kokoontuneet kouluille järjestettyihin tilaisuuksiin ongelmiaan pohtimaan sekä vanhusten ryhmät. Asioita on käsitelty kaikissa ryhmissä myös ryhmän varsinaisen teeman ulkopuolelta.

Ryhmien lisäksi on myös muuta toimintaa. Alunperin Sydäntautiyhdistys on ottanut käyttöön nk. mallikkoavustaja-järjestelmän. Tällainen maallikkoavustaja on tavallaan kylän uudenaikainen "poppamies". Heidän avullaan on järjestetty mm. sienikursseja ja muita terveelliseen ravintoon liittyviä tilaisuuksia.

Terveyskasvatus on otettu myös paikallisen kansalaisopiston ohjelmaan.

Terveydenhuoltoon kuuluvat myös terveystarkastus ja neuvonta. Tarkastusten perusteella on potilas tarpeen mukaan ohjattu edelleen johonkin sopivaan ryhmään tai lääkärille jne.

Tiettyjä toimintojen päällekkäisyyttä ei juuri käytännössä ole, koska väkeä riittää kaikkiin toimintoihin. Innostus on jatkuvaa eikä ole kadonnut, vaikka varsinainen projekti onkin jo päättynyt. Pohjois-Karjalassa kuitenkin tapahtuu:

- ihmiset käyvät terveyskeskuksessa keskustelemassa terveydestään, ei vain sairaudestaan
- terveyskasvatusryhmään on tulossa 70 ihmistä
- tukihenkilöt auttavat tupakannälkäisiä
- maallikkoavustajat pitävät tupailtoja väkeä riittää ja tieto leviää
- kyläläiset elvyttävät sydänkuolleita
- sydäninfarktin sairastaneet pitävät tanssit
- sokeritautipotilas saa hoidosaan vastaavalta hoitajalta ohjeita päivän ongelmaan
- kaupassa puhutaan edellisen illan laihdustusteemoista ja valitaan ruoka sen mukaan
- ryhmä auttaa pääsemään särkylääkkeistä monen vuoden käytön jälkeen
- niskalihaksia rentoutetaan ja harjoitellaan yleensäkin jännityksen poistoa
- kunto kohenee, särky vähenee, mieli ko hoaa — ryhmässä
- infarktit ovat vähentyneet ja kenties lieventyneet
- aivohalvaukset ovat vähentyneet

Martti Tuomola:

LUONNONLÄÄKKEIDEN KÄYTTÖTAPA JA MAHDOLLISUUDET TAVALLISEN LÄÄKINNÄN TÄYDENNYKSENÄ

Luonnonlääkkeet eivät ole vastakohta muille lääkkeille, vaan ne ovat niiden täydennyksenä, ja mahdollisesti osittain korvaavina.

Luonnonlääkkeiden asema on ollut eri aikoina erilainen. Vuosisadan alussa niitä käytettiin melko paljon anglo-saksisissa maissa. Antibioottien ja penisilliinin keksiminen 1920—30-luvuilla kuitenkin syrjäytti ne tehokkuudellaan ja nopeilla vaikutuksillaan.

Antibioottien haittavaikutukset saivat aikaan kuitenkin 1960-luvulla luonnonlääkkei-

den uuden tulemisen. Siihen vaikuttivat mm. 1961 ilmenneet ja todetut thalidomiditapaukset. Sivuvaikutusten lisäksi näillä lääkkeillä on tosin selkeä fysiologinen vaikutus, mutta ei yleensä parantava. 1960-luvun jälkeen tiukennettiin lainsäädännöllistä kontrollia, joka aiheutti sen, että käytössä olevilla kokeilla ei useiden luonnonlääkkeiden kohdalla voitu osoittaa vaadittua vaikutustehokkuutta ja ne pyrittiin poistamaan. Tämä aiheutti katkeruutta sekä näitä käyttäneiden lääkäreiden että potilaiden keskuudessa. Katsottiin epäoikeudenmukaiseksi ja virheelliseksi terveyspolitiikaksi se, että lääkeaineet, joilta puuttuivat juuri sivuvaikutukset, poistetaan käytöstä haitallisia sivuvaikutuksia omaavien lääkeaineiden turvallisuusmääräysten takia.

Luonnonlääkkeet ovat kuitenkin tulleet uudestaan käyttöön ja laajemmin esille niiden hyvien puolien ansiosta.

Luonnonlääkkeiden ja synteettisten lääkkeiden erojen selvittämiseksi luokitellaan seuraavassa eri terapiamahdollisuudet:

1. Kausaaliterapia, esimerkiksi luunmurtuman hoito.
2. Substituutiterapia, esimerkiksi sokeritautin insuliinihoito — annetaan mitä puuttuu.
3. Antagonistinen terapia, esimerkiksi särky- ja kuumelääkkeet, antibiootit; vaarana näille ovat sivuvaikutukset.
4. Regulaatioterapia, joka pyrkii säätelämään ihmisen toimintoja vähäisellä lääkemäärällä — näitä ovat: homeopatia, fysikaalinen hoito (esim. vesihoito), akupunktio, neuraaliterapia, antroposofiset lääkkeet; etuna näillä on se, ettei ole sivuvaikutusvaaraa.
5. Immonuterapia, jolloin ärsytyksellä aiheutetaan immunitetti esimerkiksi rokottamalla; vaarana ovat sivuvaikutukset.

Luonnonmukainen hoito on lähinnä regulatiivista terapiaa. Tavalliset kemialliset lääkkeet eivät paranna itse sairautta, vaan ne vaikuttavat pääasiassa sairauksien seurauksiin. Sen sijaan oikein valmistetut ja käytetyt luonnonlääkkeet tukevat ihmisen oman kehon luonteenomaisia toimintoja auttaen niitä omin ehdoin palauttamaan terveyden tasapainotilan.

Terapian taustalla on aina tietty ihmiskuva. Ihminen voidaan nähdä eri näkökulmista.

Nykyisen lääketieteen perustana on ihmiskuva, joka painottaa ihmistä pääasiassa fy-

sisenä olentona, joskin viime aikoina on yritetty kiinnittää huomiota myös ihmisen psyykkiseen puoleen.

Antroposofinen laajennettu lääketiede käyttää apunaan niitä saavutuksia, joita nykylääketiede on tehnyt, mutta lisäksi se ottaa huomioon ihmisen fyysisten ominaisuuksien lisäksi hänen psyykkiset ja henkiset toimintansa. Antroposofisen lääketieteen ihmiskuva on siis henkis-psyykkis-fyysinen. Laajempi ihmiskuva johtaa myös laajempaan luonnon käsittämiseen ja samalla se vaatii ja mahdollistaa uudentyyppisten turvallisten, luonnonmukaisten lääkeaineiden valmistamisen.

Potenssiointimenetelmä luonnonlääkkeiden valmistuksessa

Potenssioitujen lääkkeiden parantava vaikutus on ulkopuolella kaiken epäilyn. Useat tunnetut ja arvostetut lääkärit ovat käyttäneet niitä lähes yksinomaan praktiikassaan vuosikymmenien ajan ja niiden vaikutuksista on tehty monia tutkimuksia..

Lääkeaineiden valmistaminen potenssioimalla tapahtuu esimerkiksi siten, että yksi osa alkuperäistä ainetta laimennetaan yhdeksällä osalla välittävää ainetta (esim. alkoholi, vesi, maitosokeri). Seuraavassa vaiheessa toistetaan tämä prosessi ottamalla saatua ainetta yksi kymmeneesosa ja lisäämällä siihen yhdeksän osaa laimentavaa ainetta. Prosessi voidaan suorittaa esimerkiksi 30 kertaa. Oleellista on, että laimennusprosessi tehdään aina orgaanis-rytmisesti.

Todennäköisyys sille, että lääkeaineessa näin potenssioituna olisi alkuperäistä vaikuttavaa ainetta jäljellä molekyyliäkään, on noin 1:1 000 000. Ilmeistä onkin, että potenssioitaessa vapautuvat voimat eivät ole enää luonteeltaan materiaalisia ja niiden vaikutus on erilainen kuin tavallisten kemiallisten aineiden.

Ihminen on käynyt läpi yhteisen kehityksen luonnon kanssa. Tämän perusteella voi luonnosta löytää tietyn vastaavuuden esimerkiksi kaikille ihmisen orgaaneille ja niihin liittyville prosesseille. Käyttämällä lääkkeiden valmistuksen lähtökohtana tällaista luonnosta löytyvää ihmisen elintoimintoihin suhteessa olevaa ainetta, voidaan potenssiointimenetelmällä vapauttaa vaikutuksia (voimia), jotka auttavat luonnollisella tavalla ihmisen sairastuneita elintoimintoja normalisoitumaan. □

Nikolai Petersen

ÄÄNI, SÄVEL JA MUSIIKIN SOSIAALINEN OLEMUS

Filosofian kandidaatti Nicolai Petersenin kirjoitus perustuu osittain esitelmään, jonka hän piti Kriittisen Korkeakoulun tilaisuudessa 13. marraskuuta 1979.

Jos tarkastelee kolmea eri taidelajia niiden ”materiaalin” kannalta, niin ne osoittautuvat perin erilaisiksi:

Väritaitteen materiaali — väri — on siinänsä olemassa ”luonnonaineena” jo ennen maalausprosessin alkua. Värit esiintyvät luontoon sidottuina (ns. väripigmentit) esim. kasvien kukissa tai mineraaleissa. Nämä väriaineet voidaan irroittaa luonnollisesta ympäristöstään ja jalostaa niitä esim. väriliiduksi. Tästä väriliidusta tulee taiteilijan työväline, jolla hän siirtää värin paperipintaan. Materiaalinsa puolesta valmis taideteos on siis jalostettua luonnonainetta, sellaista, joka pitkän kehitysprosessin jälkeen nähdään lopulta kuvataulun pintana kuvaamassa jotakin. Olennaista tässä prosessissa on se, *miten* taiteilija tämän saa tehdyksi. Taulu on tässä mielessä ”muutettua” luontoa.

Säveltaiteen materiaali — sävel — ei ole ”raaka-aineena” olemassa missään ulkoisessa luonnossa. Päinvastoin kuin väri sävel tulee olevaksi vasta sillä hetkellä, kun sitä laulamalla tai soittamalla toteutetaan. Sävel on siis ajallinen ilmiö. Muusikon täytyy *luoda*, tuottaa säveliä. Ne ovat olemassa fyysisessä vain niin kauan, kun niitä siinä ylläpidetään. — Soittimet eivät ole musiikin materiaali, ne ovat vain apuvälineitä sävelten aikaansaamiseksi.

Sanataiteessa on selvää, että siinäkään ei ole kysymys luonnonaineista. Sanakin on säveln tapaan ihmisen omaa tuotantoa, eikä esiinny ulkoisessa luonnossa. Mutta toisin kuin sävel, sana ilmaisee ihmiselle heti jotakin ”sisältöä” — se kuuluu sanan olemukseen. Jo yksi sana sinänsä *ilmaisee* jotakin, se ilmaisee

jotakin jo ennen kuin runoilija käyttää sitä materiaalinaan. Se on siis *välittömästi* ilmaisia kantava aines. Ei voi puhua tarkoittamatta mitään. Ja vaikka puhe olisikin vaillinaista ja puutteellista, niin siinä ilmestyy aina kuitenkin puhuva olento itse. Hän haluaa sanoa puheellaan jotakin, hän tarkoittaa sillä jotakin. Täten sana on ihmisen luontainen väline, kun hän tahtoo ilmaista *itseään*.

Tosin myös sävelten kautta voi ilmaista itseään — myös värien kautta. Suuret taiteilijat pystyvät tähän. Tällöin musiikki ”puhuu”(!), maalaus ”puhuttelee”(!). Toisaalta myös väritaitteen elementti voi läpäistä sävel- ja sanataiteen; tällöin ”maalailiaan” sävelillä tai sanoilla. Vastaavasti väreillä voi olla ”värisointu” tai ”sävy” ja kaunis runo voi ”soida” jne. — Kaikki taiteet läpäisevät toisensa. Kaikki taideteokset perivät arkkitehtuurista ”rakenteensa”, vastaavasti kuin runoudesta ”ilmaiusensa” tai musiikista ”sointunsa”.

Mutta mitä *ääni* sitten on? Ääni ei mahdu mukaan edelliseen tarkasteluun, sillä se *ei* ole musiikin materiaali. Se on vain sävelten (ja myös sanojen) ulkoasu: äänneasu. Samoin kuin sanoilla on äänneasunsa lisäksi jokin merkitys, on myös sävelillä. Mutta mikä on tämä sävelten ”merkitys”?

Itse ääni toimii aivan uuden ”taiteen” materiaalina: nimittäin *äänitaitteen*. Se on elektroonisen äänentoisto ja -tekniikan myötä kehittynyt uusi työkenttä, jossa erilaisten äänien kanssa työskennellään suunnilleen samoin kuin tähän saakka on työskennelty vä-

rien kanssa: ääniä tuotetaan studiossa (= maalarin ateljee) sähkölaitteiden avulla (= maalarin väripurkit) ja lopulta ne siirretään nauhalle (= maalarin kangas), jonka sitten valmiina teoksena voi siirtää paikasta toiseen, omistaa, myydä jne.

Tällä tavalla ihminen ei ennen hallinnut ääniä. Ääni on akustisella alueella vastaava ilmiö kuin väri optisella alueella. Mutta toisin kuin väri, joka lähes muuttumattomana voi säilyä samassa esineessä vuosisatoja, on ääni nopeasti haihtuva. Sen voi kuulla kerran ja sitten se on poissa. Ihminen ei aikaisemmin ole voinut samalla tavalla irroittaa ääniä luonnosta kuin värejä käyttääkseen niitä siten omiin tarkoituksiinsa.

Juuri tämä ihmisen suhde äänimaailmaan on muuttunut sähkön ja elektrooniikan myötä. Ääntä voi, ellei "toistaa", niin kuitenkin hyvin tarkkaan matkia, sekoittaa, säätää, tehostaa, hajoittaa, jopa suunnitelmallisesti ohjelmoida. Se voidaan myös aina haluttaessa panna soimaan uudestaan, vaikka takaperinkin. Musiikin suhteen voidaan todeta, että se näin ollen on tullut riippumattomaksi kahdesta perinteellisestä syntymisedellytyksestään: esityshetkestä ja esittävästä ihmisestä. Musiikki ei ole enää historiallinen tapahtuma, joka ei koskaan enää toistu samanlaisena ajassa. Siitä on tullut aineeseen (ääninauhaan) sidottua, se on tallella yhtä kauan kuin tämä ainekin (ääninauha).

John Cage on eräs tämän alueen uranuurtajia. Jo 1950-luvulla työskenteli amerikkalainen säveltäjäryhmä Cagen johdolla tällaisen äänimusiikin parissa (ns. music for tape). Päämäärä on Cagen mukaan "kristallilakeja noudattava musiikki vailla psykologialla, vailla muistoa..."¹ Jos tällainen on ollut vielä 1950-luvulla päämäärän, niin olemme kylläkin 1980-luvun alussa edenneet jo hyvän matkaa tätä päämäärää kohti: musiikkia vailla muistia.

Muisti on yhtä kuin ihmisen suhde aikaan. Muistin kautta ihminen on ajallinen, historiallinen olento. Hän tietää: se minun minäni, joka oli eilen olemassa, on olemassa tänäänkin. Muistin avulla ihminen on minäolento. Vailla muistia ihminen ei tietäisi itsestään, ei voisi kehittää tietoisuutta siitä, että *minä* se olen, joka elää pysyvänä ilisistä huo-

miseen. Kun muisti erkanee ihmisestä, niin ihminen voi saada enää vain hetkestä hetkeen vaihtuvia kokemuksia, mutta hän ei enää kykene liittämään näitä kokemuksia toisiinsa eikä muodostamaan käsitteitä, koska hän silloin on irrallaan ajasta ja muistamisesta. Hän ei enää muista, mitä äsken on sanut, tehnyt ja kokenut. Joissakin mielisairauksissa esiintyy tämä traaginen piirre.

Niinpä Hermann Pfrogner, josta em. Cagen lainaus on otettu, kirjoittaa, että muistittomaan musiikkiin pyrittäessä on ensimmäisen kerran tähdätty ihmisen minättömäksi tekemiseen — ääninauhatekniikan avulla.² Cage itse oli toki lisännyt em. lauseisiin: "Jos ei haluta sanoa sitä *musiikiksi*, niin sopii sekin Sitä ei tarvitse sanoa edes taiteeksi." Cage ja kaikki muut siis vain kokeilivat. Nykyisin sitä vastoin voi kuulla minättöntä musiikkia joka paikassa: minättömiä sävelten kaltaisia muodostelmia ilman esittävää ihmistä, vailla sielun mukana oloa, vailla muistin ponnistusta. Kovääänisestä tulee "kovia ääniä" ei säveliä.

Sävel voi syntyä vain silloin ja siellä, missä ihminen minäolentona (siis muistinsa kautta) on mukana. Aloittaessaan sävelen täytyy muusikon olla tietoinen *edellisestä* sävelestä, jotta uusi sävel sopisi siihen. Kukaan ei osaisi laulaa yksinkertaisintakaan melodiana, ellei hän joka hetki muistaisi, mitä on äsken laulanut. Jo sellainen perustava intervalli kuin priimi (saman sävelen useampi toistaminen) edellyttää, että ihminen muistaa toistamansa sävelen. Muuten hän ei pystyisi luomaan sitä uudestaan. Samoin on jokaisen intervallin (sävelaskelen) esittäminen riippuvainen siitä, että muisti ei hetkeksikään katkea. Musiikin luominen ja vastaanottaminen riippuu näin ollen 1. kuulohavainosta, siitä, että syntyvä sävel kullaan ja 2. muistamisesta, siitä, että aikaisemmin luodut sävelet muistetaan. Täten on musiikissa olemassa ajallinen punainen lanka, jota ajassa liikkuva tietoinen minä-ihminen muistinsa avulla voi seurata.

Hajoittaessaan *kaikki* sävelsysteemit, rikkoessaan kaikki sävelsuhteet, vapautuessaan kaikista "muistin kahleista" kadottaa ihminen musiikin suhteen aikaa. Säveleltä häviää silloin suhde toiseen säveleen. Jäljelle jää alaston ääni. Tätä pystyy kone tuottamaan paljon ihmistä paremmin.

¹ Hermann Pfrogner, *Lebendige Tonwelt*, München 1976, s. 228.

² Mainitussa paikassa.

Klassinen länsimainen musiikki, jota on harjoitettu noin viisisataa vuotta, perustuu terssin sielullis-subjektiviseen nykyisin ”makeaksi” koettuun intervallitehooon kaikkine kolmisointu-, duuri- ja malli-, dominantti- ja toonikasisältöineen. Tämä musiikki on aikansa elänyt. (Siitä ovat nykyisin luullakseni kaikki säveltäjät ja asiantuntijat samaa mieltä.) Uuden musiikin kehittäminen edellyttää, että terssin tilalle kehitetään uusia sävelsuhteita. Mutta uuden musiikin kehittäminen ei tarkoita sitä, että sävelsuhteet sinänsä heitetään yli laidan.

Määrittelin näin: sävel on ”sävel” vain silloin, kun sillä on jonkinlainen *suhde* toiseen säveleen. Tämä suhde kahden sävelen *välillä* ei esiinny fyysisessä. Oktaavi-intervalli esim. on kahden sävelen välillä oleva suhde, esim. sävelten *c'* ja *c''* välillä. Oktaavi ei esiinny fyysisesti, fyysisesti esiintyvät vain sävelet *c'* ja *c''*. Näiden sävelten soidessa ”soi” myös koko oktaavi, niiden ”intervalli” eli ”välitila”. Sävelten välillä vallitseva ”tyhjä tila”, niiden suhde toisiinsa, on siis tavallaan ”sävelten sisältö”!

Tämä on erittäin tärkeää! Sävelellä ei ole välittömästi valmista sisältöä — niin kuin sanoilla on. Vaan sävel ikäänkuin antaa vain fyysisen mahdollisuuden siihen, että intervalli voi esiintyä. Yksi ainoa sävel on tässä mielessä sisällöllisesti avoin: kaikki intervallit ovat vielä tässä vaiheessa mahdollisia. Silloin kun toinen sävel alkaa soida, saa intervalli päätepisteensä ja on näin ollen vangittu kahden soivan sävelen välille.

Laajennetussa mielessä ”intervalli” ei tarkoita pelkästään sävelten korkeuseroa, se voi tarkoittaa myös niiden voimakkuuseroa, niiden keston eroa yms. Yksi sävel voidaan soittaa hiljaa (piano), seuraava kovaa (forte). Tästä voi kehittyä sellaisia sävelsuhteita, että kovaa soitettu sävel saavuttaa vaikutuksensa sen kautta, että edellinen sävel soitettiin hiljaa.

Musiikki on liikettä. Musiikkia voidaan verrata kävelevään ihmiseen. Niinkuin ihminen kävellessään astuu paikasta toiseen, niin etenee musiikkikin sävel säveleltä omalla musiikkimaaperällänsä sävelille astuen, liikkuen itse niiden yläpuolella ajassa.

Usein on musiikkia verrattu myös arkkitehtuuriin. On sanottu, että musiikki on liik-

kuvaa arkkitehtuuria, arkkitehtuuri on muotoihin jähmetettyä musiikkia. Jos pidetään tätä kuvaa mielessä, voidaan sanoa, että se, mikä on arkkitehtuurissa pylväs, on musiikissa sävel. Sävelten suhde eli intervalli on se holvi-kaari, joka syntyy näiden sävelpylväiden ylle.

Arkkitehtuurissa pylväs on rakennettu kivistä, ja musiikissa on ihminen rakentanut tämän saman pylvään äänistä. Sävelen fyysinen materiaali on ääni.

Nykyistä ääniterrorimusiikkia voidaan tässä mielessä verrata kivistä rakennettuihin, umpeen muurattuihin seiniin vailla aukkoja, Läpitunkemattomat äänimuurit kasvavat ympärillemme tässä kulttuurissa yhtä hyvin kuin läpipääsemättömät kivimuuritkin. Pahimmasa tapauksessa tämä äänipohjainen musiikki lukitsee ihmisen, varsinkin nuoren; se ikäänkuin rakentaa seinän hänen ympärilleen. Tällöin ihminen ei pääse enää pois sen vaikutuspiiristä. Musiikista tulee huumetta. Musiikista voi tulla huume vain silloin, kun äänien välillä ei enää ole hengitystilaa, ”intervalleja”, vapaasti tiedostettavissa olevia sävelsuhteita. Ääni täyttää tällöin kuulotilan kokonaan jättämättä yhtään vapaata tilaa.

Ja ihmeellisen tarkasti noudattaa tavallinen diskomusiikki näitä piirteitä: 1. Periaatteessa se soi aina kovaa; hiljaa soitettuna se on suhteellisen sietämätöntä. 2. Se soi periaatteessa ilman taukoja, tauko on vieras käsite tälle musiikille. 3. Se käyttää sähköisiä äänivärejä, joita niiden kovuudesta johtuen ei voida enää korvalla erottaa toisistaan. 4. Se käyttää paljon sellaisia ääniä, jotka sireeninomaisesti liukuvat ylös- ja alaspäin ja sekoittuvat toisiinsa ilman havaittavia yllämenoja. — Varsin vä-

hän on kiinnitetty huomiota siihen, mikä yhteys on nuoriso-ongelmien ja nuorisomusiikin välillä.

Sitä mukaa kun sävelten välillä oleva suhde, vapaa tila häviää, sitä mukaa häviää myös sosiaalinen suhde ihmisten välillä. Koskaan ei ole puhuttu niin paljon sosiaalisuudesta kuin meidän aikanamme ja luultavasti mikään aika ei ole ollutkaan niin epäsosiaalista kuin meidän aikamme.

Laulava tai soittava ryhmä (kuoro tai orkesteri) on sinänsä sosiaalisen toiminnan perikuva. Jokainen uhraa oman sävelensä yhteisönsä aikaansaamiseksi. Ei saa koskaan syntyä kilpailuhenkeä: minä soitan kovemmin kuin sinä. Heti häiriintyy tasapaino eli harmonia.

Harmonia on rauhaa. Sen vastakohta on

melu. Ja — niin paradoksaaliselta kuin se ehkä kuulostaakin — täytyy sanoa: itse musiikki on oikeastaan hiljaisuutta — rauhaa — ja sävelet ovat tarpeellisia vain siksi, että me haluamme kuulla tätä ”taivaallista rauhaa”. Taiteellisesti luodut sävelet tuovat maan päälle ikäänkuin jotakin taivaallista, muuten tänne kuulumatonta. Näin on kaikkina aikoina koettu. Taivaankappaleiden välillä oleva rauha niiden kulkiessa omilla radoillaan on soivaa tilaa, sanoi Kepler puhuessaan maailmanharmoniaasta. Oikea musiikki ei voi koskaan olla muuta kuin ihmisten välillä olevien rauhahenkeiden suhteiden kantaja. ”Matemaattisena kaavana” tämän voisi kirjoittaa: minä-suhde-sinä. Tämä on musiikin sosiaalinen tehtävä muiden taiteiden joukossa. □

Håkan Riska

MUSIIKKI JA SÄHKÖ

Musiikinopettaja Håkan Riskan kirjoitus perustuu puheenvuoroon, jonka hän käytti Kriittisen Korkeakoulun tilaisuudessa 16. lokakuuta 1979. Tilaisuus käsitteli sähköisiä toistolaitteita alaotsikolla: Missä kulkee musiikin ja metelin raja.

Duuri- ja mollitonaliiteettiin perustuvan musiikin samoin kuin siihen liittyvien soittimien voidaan katsoa päivinäme jo saavuttaneen täydellisyytensä ja samalla myös lopupisteensä.

Seurauksena säveltäjien terveestä ja luonnollisesta pyrkimyksestä löytää nykyajan ja mieluiten myös tulevaisuuden musiikki, on syntynyt uusia suuntia, uusia vaatimuksia ja uusia mahdollisuuksia.

Epäterveitäkin pyrkimyksiä on, esimerkiksi mainonnan ja popmusiikin piirissä. Yhteinen sekä vakavalle että viihdemusiikille on melko uusi tilanne: sähkönsä avulla on mahdollista säilyttää, voimistaa ja toistaa musiikkia sekä aikaansaada ääniefektejä.

Seuraukset näiden uusien mahdollisuuksien

käytöstä eivät ole pelkästään positiivisia. Muun muassa liian suuri äänen voimakkuus diskotekeissa on aiheuttanut pysyviä kuulovaurioita kuulijoilleen.

Onko tarpeellista mennä niin pitkälle, että ruumiillisia vammoja syntyy, ennen kuin herätään suhtautumaan kriittisesti sähköiseen musiikkiin.

Äänet, joiden alkuperä on akustinen soitin, ihmisen laulu tai puhe, muuttuvat joskin muuksi, valheellistuvat ääni- sähkö- ääni-prosessissa. Kuulemamme ääni on pahvilevyjen värähtelyä kovaäänisessä. Aikuinen ihminen voi mielikuvituksensa ja aikaisempien, todellisten äänielämystensä avulla täydentää ja korjata kuulemaansa ja sillä tavoin ”palata luontoon” alkuperäisyyteen. Lapsi, jonka

korva vielä on kouliintumaton, ei tätä voi tehdä.

Jokaisella akustisella soittimella on oma sointivärinsä ja tehokas kuuluvuusalueensa. Jos nämä laadut muuntuvat, on kuuloelämys todellisuudelle vieras, epätos. Konserteissa, teattereissa, oopperoissa ja kirkoissa saa vielä kuulla todellisuuden mukaista soitinmusiikkia, laulua ja puhetta. Olisi syytä korostaa tämän musiikin erilaisuutta sähköiseen äänentoistoon verrattuna. Mitä pienemmäksi tämä ero käy, sitä suurempi on yleisön tyytyväisyys kotona stereoiden ja TV:n ääressä. Vaatimalla äänenmuodostukselta puheena ja lauluna entisenlaista ja yhä parempaa tasoa voivat näyttämötaiteilijat saada itsensä kuuluisi ilman sähköistä äänen voimistamista.

Sähköisen musiikin mahdollisuudet kokeiluihin ja manipulointiin edeltä aavistamattomine ääniefekteineen tarjoavat varmaan mie-

lenkiintoista ajankulua nuorille. Mutta sähköisen musiikin ja toisaalta inspiroidun, suunnitelmallisen, luovan säveltaiteen asettaminen samanarvoiseksi vaikuttaa minusta aivan mahdottomalta.

Myöskään klassisen musiikin tai eri maiden kansanmusiikin ihannoiminen ei suinkaan merkitse mitään kehitystä. Useiden ikamme säveltäjien ja kuoronjohtajien onnistunut työskentely on osoittanut, ettei rajoja inhimillisen äänen mahdollisuuksille suinkaan ole vielä tavoitettu.

Eri puolilla kehitetään myös uusia akustisia soittimia ja etsitään uusia soinnillisia päämääriä.

Välttämällä äänen laadullisia epäpuhtauksia, uusin soittimin, ja kehittämällä kykyä kuunnella inhimillisen äänen laatuja voimme edistää oikeamman ääni- ja musiikkikäsityksen kehittymistä. □

SYNTYMÄ — TERVETULLUT VALOKUVAKIRJA

"Anna minä hymyilen / rauhassa
Älä kysele / ota kädestä kiinni"

Satu Aaltosen kirja *Syntymä* (Johanna-kustannus 1980) alkaa odotuksesta, kasvavasta vatsasta. Se seuraa pienen ihmisen kehitystä kameran tarkalla silmällä kuukausien lyhyen matkan ikuisuuden pituisiin tunteihin synnytyssalissa. Se kuvaa läheltä ja tarkasti. Paljastavasti, mutta hellästi.

Kuvien lomaan on aseteltu muutama runo, lyhyt ja tarkkaan harkittu. Kirja on kokoelma kuvia, joita ei voi selailla. Ne pysähdyttävät ja satuttavat. Ne värisyttävät hieman. Syntymä lähestyy ja tulee käsinkosketeltavaksi.

Odotuksen ihmeestä on pitkä matka synnytyssalin laitteiden keskelle, välineiden täyttämään tyhjiyteen.

Äidistä ja vielä syntymättömästä tulee suuren koneiston pieniä osia: ympärillä mittareita, laitteita, johtoja, steriiliä mekaaniikkaa, kaikuva avaruutta, tekniikan tuomaa turvallisuuttakin.

Kätilön tunnusteleva käsi on inhimillinen kosketus esineiden valtakunnassa. Muutama rohkaiseva sana, kellon hitaasti siirtyvät viisarit, minuutit, tunnit. Odotus on pitempi kuin yhdeksän kuukautta.

Syntyvän sydänäänät siirtyvät nouseviksi ja

laskeviksi juoviksi tietokonenauhalle, pöydällä varttoo lapsen tunnusketju kuin ennalta mietitty nimi. Valmis lokero pienelle elämälle, puhdas petattu sairaalan lapsensänky.

Supistusten välissä pitäisi rentoutua, mutta kun välejä ei tunnu. Niin hitaasti, niin hitaasti kuluu aika, hikipisarat valuvat miksei kukaan purista kädestä, miksei kukaan tule avuksi...

Ponnistuksen helpotus ja kätilön auttavat tottuneet kädet tarttuvat lapseen vahvasti ja varovaisesti: siinä hän on!

Äidin helpotuksen täysi onni, lapsen itku. Vielä on jäljellä napanuorayhteys: lapsi räpistelee äidin vatsalla avuttomana ja ryppyisenä kuin vanhus.

"Pingviiniäidit / elämän tulvassa
pakottavin rinnoin / pakottavissa asennoissa
avoimesti ja oivaltaen
Vielä hetken suojattuna."

Puhelu kotiin yhdistää siviilielämäänsä. Pian isä näkee nuorimmaisensa ensi kerran, katselee ällistyneenä syntymän ihmettä, hieman ulkopuolisena.

Päätöskuva pukeutumisapua kaipaavasta isosta siskosta liittää syntymän kotiarkeen, työhön ja elämään.

(Sanna Wirtavuori)

Katsaus

Katsaus on Kriittisen Korkeakoulun julkaisema kulttuurilehti. Se kertoo esitelmä- ja keskustelutilaisuuksissa käsitellyistä ajan-kohtaisista aiheista sekä tarjoaa mahdollisuuden mielipiteiden vaihtoon.

Katsaus pyrkii pureutumaan ihmisen ja yhteiskunnan ongelmiin hyvin erilaisista näkökulmista. Sitoutumattomana lehtenä se vetoaa ihmisiin, ei eturyhmien edustajiin. Katsauksen tarkoituksena on tarjota vaihtoehtoisia tietoja ja uusia virikkeitä.

Hyvä Katsauksen ystävä!

Onko tilauksesi jäänyt epähuomiossa hoitamatta?

Tilanne korjautuu parhaiten, kun maksat vuosikerran hinnan — 40 markkaa — Kriittisen korkeakoulun postisiirtotilille numero 715 56-0.

Hyvä jäsen!

Kriittisen korkeakoulun kannatusyhdistyksen kortiston ”kevätsiivouksessa” löytyi melkoinen nippu maksamattomia jäsenmaksuja.

Maksu on 15 markkaa vuodessa ja sillä saa ohjelmatiedotteen automaattisesti kotiinsa neljä kertaa vuodessa.

Jäsenmaksun voi suorittaa samaiselle postisiirtotilille — numero 715 56-0.